

Doporučení pro přípravu a další vzdělávání zájemců o náhradní rodinnou péči

Zuzana Kundelová, Michaela Svobodová, Johana Mertová

Klíčová aktivita 4 – Rozvoj náhradní rodinné péče

Projekt Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí
Ministerstvo práce a sociálních věcí

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PRÁVO NA DĚTSTVÍ

Mgr. Zuzana Kundelová, Mgr. Michaela Svobodová, Mgr. Johana Mertová

© Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019

Tento materiál vznikl v rámci projektu **Systemový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí** Ministerstva práce a sociálních věcí. Najdete ho na: www.pravonadetstvi.cz

Obsah

Úvodní slovo	4
Vysvětlení pojmů	5
1. Transformace systému péče o ohrožené děti	6
1.1 Úmluva o právech dítěte a Národní strategie ochrany práv dětí	7
1.1.1 Principy systému, který zajišťuje ochranu práv dětí a naplňování jejich potřeb.....	8
1.2 O projektu.....	8
1.2.1 Co jsou hlavní cíle projektu?	8
1.2.2 Tyto cíle jsou naplňovány prostřednictvím realizace klíčových aktivit (dále jen KA) projektu: ..	8
1.2.3 A proč?	9
1.2.4 Jak dlouho a kde je projekt realizován?	9
1.2.5 Seznamte se s webem pravonadetství.cz.....	9
1.3 Klíčová aktivita 4: Rozvoj náhradní rodinné péče.....	10
2. PŘÍPRAVA ZÁJEMCE O NRP	11
2.1 Legislativní ukotvení přípravy.....	11
2.1.1 Časový rozsah a obsah přípravy, dětská příprava	11
2.2 Výstupy z Analýzy.....	12
2.2.1 Náklady na přípravu.....	12
2.2.2 Nejednotnost příprav	13
2.2.3 Příprava dětí žijících v rodině zájemce o NRP	13
2.2.4 Chybějící návaznost výstupů z příprav na výkon pěstounské péče.....	13
2.3 Základní principy přípravy jako nedílné součásti odborného posuzování zájemce o NRP	13
2.3.1 Dítě a jeho zájem jako výchozí hledisko OP i celého procesu zprostředkování NRP	14
2.3.2 Transparentnost procesu OP	14
2.3.3 Týmová spolupráce všech posuzujících osob.....	15
2.3.4 OP s ohledem na jedinečnost a individualitu každého zájemce o NRP	17
2.3.5 Participace zájemce o NRP.....	17
2.3.6 Čas jako důležitý faktor při zprostředkování NRP včetně OP zájemce o NRP	18
2.4 Cíle přípravy.....	19
2.5 Obsah přípravy	21
2.5.1 Okruhy témat základní část přípravy (48 hodin)	22
2.5.2 Doplnující témata pro speciální část přípravy určenou pro zájemce o PPPD (navazujících 24 hodin)	23
2.6 Forma přípravy	24

2.6.1	Skupinová forma	24
2.6.2	Individuální forma.....	24
2.7	Metody přípravy.....	24
2.8	Dětská příprava	25
2.8.1	Obecné principy	26
2.8.2	Okruhy témat	26
2.9	Příprava zájemce o druhé a další dítě	27
2.9.1	Obecné principy	27
2.10	Zjišťování zpětné vazby	27
2.11	Závěrečná zpráva z přípravy.....	28
2.11.1	Obecné principy	28
2.11.2	Obsah zprávy.....	29
2.12	Lektor přípravy.....	29
2.12.1	Obecné principy	29
2.13	Závěrečná doporučení	30
3.	Část II. Další vzdělávání zájemců o NRP	31
3.1	Legislativní úprava dalšího vzdělávání zájemce o NRP	31
3.1.1	Povinnost dalšího vzdělávání.....	31
3.1.2	Dohoda o výkonu PP.....	32
3.1.3	Následné vzdělávání upravené Vyhláškou.....	32
3.1.4	Standardy kvality.....	33
3.1.5	Vzdělávací plán	33
3.2	Ukotvení dalšího vzdělávání zájemce o NRP v systému SPOD	34
3.3	Hlavní a dílčí cíle.....	35
3.4	Obsah vzdělávání	35
3.5	Forma a metody vzdělávání	35
3.6	Zjišťování zpětné vazby	36
3.7	Závěrečná doporučení	36
	Seznam zkratk.....	38
	Použité zdroje	40

Úvodní slovo

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

následující materiál vznikl v rámci projektové aktivity zaměřené na Rozvoj náhradní rodinné péče (dále jen „NRP“), jež je uskutečňována v rámci projektu MPSV „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“.¹

V České republice v tomto okamžiku existuje mnoho různých forem přípravy zájemce o NRP² na přijetí dítěte do rodiny, jejíž obsah je rámcově definován zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „Zákon“). Stávající praxe ukazuje, že kvalita i obsah přípravy je velmi variabilní a osciluje od frontálních přednášek k přípravám postaveným na sebezpůsobovacích aktivitách. K úspěšnému výkonu NRP je třeba zájemci³ garantovat kvalitu služeb, a to jak před přijetím dítěte do rodiny, tj. v období přípravy, tak v období následujícím, po přijetí dítěte do péče. Jak příprava, tak další vzdělávání, jsou neoddělitelnou součástí vedoucí k úspěšnému výkonu náhradní rodinné péče.

Předkládaná publikace je rozdělena na dvě části. První je zaměřena na tu část zprostředkování NRP, která spočívá v přípravě fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny (dále jen „příprava“). Druhá část se věnuje tématu dalšího vzdělávání náhradních rodičů po přijetí dítěte do rodiny. Zúžení tématu převážně na tyto dvě oblasti se děje z toho důvodu, že dalším částem procesu zprostředkování NRP (vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny, odbornému posuzování zájemce o NRP, vlastnímu zprostředkování NRP) se věnují jiné publikace, které vznikly v rámci projektu MPSV „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“.⁴

Cílem publikace je zpřesnit požadavky na vedení přípravy a nastavit tak minimální kritéria kvality, která mají splňovat jak příprava, tak další vzdělávání pěstounů a současně navrhnout doporučení systémových změn v těchto oblastech. Publikace je určena krajským úřadům a pověřeným osobám, které přípravu realizují a dále také obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, které uzavírají dohody o výkonu pěstounské péče a jsou tak zodpovědné za poskytování nebo zprostředkování vzdělávání pěstounů.

Mgr. Jana Hanzlíková
náměstkyně pro řízení sekce sociální politiky
Ministerstvo práce a sociálních věcí

---

¹ Číslo projektu CZ.3.2.63/0.0/0.0/15_017/0001687.

² Ve všech publikacích NRP, které vznikly v rámci projektu „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“ používáme v názvosloví (viz Vysvětlení pojmů) pojem zájemce místo žadatel, který je legislativně ukotven v Zákoně. Změna názvosloví souvisí se snahou posílit postavení samotného zájemce v procesu odborného posuzování.

³ Z důvodu větší přehlednosti je v tomto materiálu převážně použito generické maskulinum, tj. je užito podstatných jmen mužského rodu pro souhrnné označení žen a mužů.

⁴ Jedná se o publikace Jak vyhledávat zájemce o náhradní rodinnou péči – příklady dobré praxe; Manuál postupů pro zprostředkování náhradní rodinné péče a Manuál postupů při odborném posuzování zájemců o náhradní rodinnou péči. Všechny naleznete na: www.pravonadetstvi.cz.

Vysvětlení pojmů

Doprovázející organizace	subjekt, se kterým je ze Zákona možné uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče, tzn. OÚ ORP, KÚ nebo pověřená osoba
Dětská příprava	příprava dětí žijících v rodině zájemce o NRP
Evidence dětí	evidence dětí vedená krajským úřadem pro účely zprostředkování NRP
Evidence žadatelů	evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče vedená KÚ
Lektor přípravy	lektor přípravy, který je zodpovědný za průběh přípravy a zpracování závěrečné zprávy
Náhradní rodinná péče	péče o dítě vykonávaná jinou osobou, než je biologický rodič dítěte; tato péče je zajištěna v rodinném prostředí osoby, která o dítě pečuje, a to na základě rozhodnutí soudu
Odborné posuzování, posouzení	je proces posouzení zájemce o NRP z pohledu sledovaných oblastí daný Zákonem s cílem zjištění předpokladů pro jeho zařazení do evidence žadatelů / evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu a pro následný výkon péče o dítě. Odborné posouzení se provádí před zařazením zájemce do příslušné evidence
Pěstoun na přechodnou dobu	osoba zařazená do evidence osob, které mohou vykonávat péči na přechodnou dobu vedené krajským úřadem
Příprava, kurz přípravy	příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu
Pověřená osoba	subjekt poskytující sociálně-právní ochranu na základě rozhodnutí o pověření k výkonu takové činnosti a v rozsahu daném Zákonem
Standardy kvality	standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí při poskytování SPOD
Zákon, ZPSOD	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
Revizní setkání	plánované setkání osob, které se podílely na daném případě zprostředkování NRP. Slouží k revizi a k následné reflexi pracovních postupů; revizní setkání probíhá pod vedením facilitátora a má předem danou strukturu a obsah
Vyhláška	vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí
Zájemce o NRP, zájemce	zájemce o zprostředkování NRP, který je zařazen příslušným KÚ do evidence žadatelů
Závěrečná zpráva, zpráva z přípravy	písemný výstup z přípravy obsahující mimo jiné shrnutí předpokladů zájemce stát se náhradním rodičem

1. Transformace systému péče o ohrožené děti

Česká republika se přistoupením k Úmluvě o právech dítěte (dále jen „Úmluva“) zavázala k respektování a zabezpečení práv stanovených touto Úmluvou. Řada poznatků však dokládá, že současný systém péče o ohrožené děti k naplnění práv dětí garantovaných Úmluvou plně nesměřuje, a proto je zapotřebí jej transformovat. Transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny je v podmínkách České republiky systematicky realizována od roku 2006. **Jejím cílem je:**

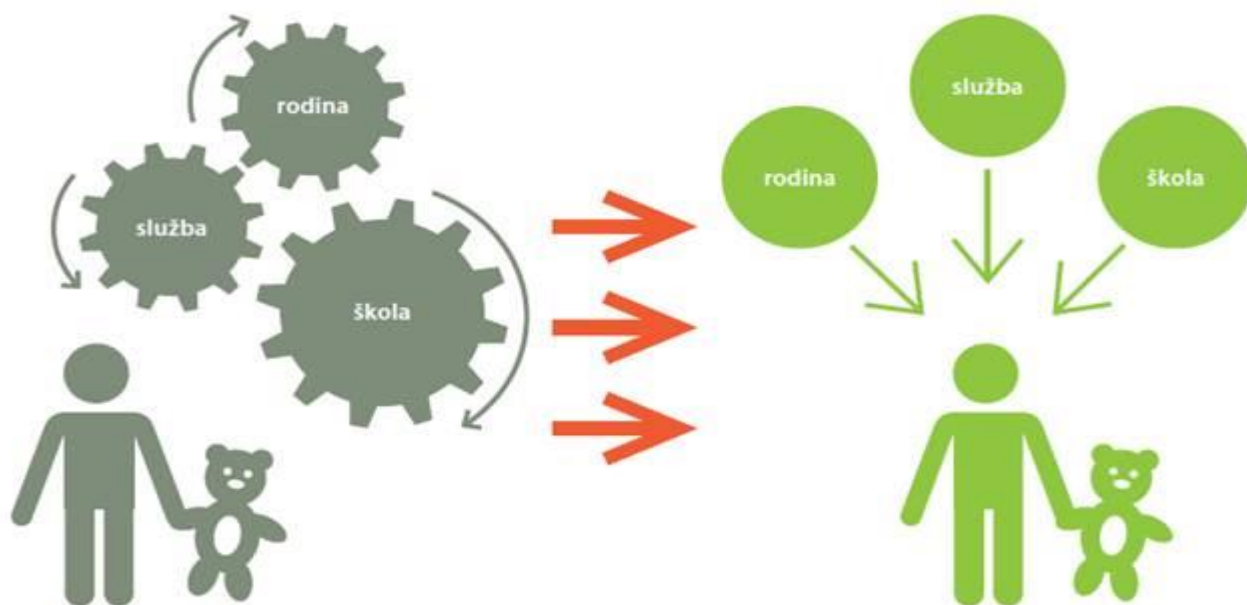
- zajistit důslednou ochranu práv každého dítěte a naplnění jeho individuálních potřeb;
- podpořit kvalitu života dětí a rodiny;
- eliminovat diskriminaci a nerovný přístup k dětem;
- podporovat všestranný rozvoj dítěte doma v jeho přirozeném rodinném prostředí, a nebude-li to možné, tak primárně v náhradním rodinném prostředí;
- podpořit účast dítěte na rozhodování o záležitostech, které se ho týkají.

Transformace reaguje na neuspokojivý stav péče o ohrožené děti a rodiny, tedy zejména na:

- roztržitost péče o ohrožené děti a rodiny (služby pro ohrožené děti probíhají v odlišných legislativních rámcích a spadají pod různá ministerstva i úrovně veřejné správy; v systému se prolínají různé způsoby řízení, přístupy k naplňování práv a potřeb dítěte, metodického vedení a financování);
- nedostatek preventivních služeb na podporu dítěte a rodiny (nedostatek terénních, ambulantních a nízkokapacitních pobytových služeb zaměřených na včasnou pomoc rodině před tím, než se dítě stane ohroženým);
- návaznost financování péče o ohrožené děti a rodiny na rezortní příslušnost služeb a institucí, nikoliv na potřeby dítěte (v případě pobytových zařízení dílčí návaznost financování na kapacity).

V rámci současného systému se dítě obvykle „přesouvá“ mezi jednotlivými službami, avšak není garantována koordinace péče, soulad cílů jednotlivých aktérů, participace dítěte a aktivní postavení rodičů. Žádoucí je oproti tomu systém, v němž je v maximální možné míře ponechaná odpovědnost za zajištění pomoci dítěti rodičům, péče o dítě je koordinovaná a finanční prostředky jsou vázány na dítě.

Schéma 1: Stávající a žádoucí podoba systému péče o ohrožené dítě

1.1 Úmluva o právech dítěte a Národní strategie ochrany práv dětí

Východiskem transformace systému péče o ohrožené děti je Úmluva o právech dítěte (dále jen „Úmluva“). Na základě Úmluvy je úkolem členských států, zejména ve vztahu k náhradní rodinné péči, naplnění následujících závazků:

Článek 3:

1. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.

Článek 9:

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zajistí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte. Takové určení může být nezbytným v některém konkrétním případě, například, jde-li o zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.
2. V jakémkoli řízení podle odstavce 1 se poskytuje všem dotčeným stranám možnost zúčastnit se řízení a sdělit svoje stanoviska.
3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.
4. Jestliže oddělení dítěte od rodičů je důsledkem jakéhokoli postupu státu, který je smluvní stranou úmluvy, jako je vazba, uvěznění, vypovězení, deportace nebo smrt (včetně smrti, která nastala z jakékoli příčiny v době, kdy dotyčná osoba byla v opatrování státu) jednoho nebo obou rodičů dítěte, tento stát, který je smluvní stranou úmluvy, na požádání poskytne rodičům, dítěti, nebo případně jinému členu rodiny nezbytné informace o místě pobytu nepřítomného (nepřítomných) člena (členů) rodiny, ledaže by poskytnutí takové informace odporovalo zájmu dítěte. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, kromě toho zabezpečí, aby podání takové žádosti samo o sobě nemělo žádné nepříznivé důsledky pro dotčenou osobu (dotčené osoby).

Článek 20:

1. Dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem.
2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí takovému dítěti v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím náhradní péči.
3. Tato péče může mezi jiným zahrnovat předání do výchovy, institut „kafala“ podle islámského práva, osvojení a v nutných případech umístění do vhodného zařízení péče o děti. Při volbě řešení je nutno brát potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

Na základě Úmluvy je tedy stanovena povinnost státu **zabezpečit dítěti, které je dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, náhradní péči, primárně pak náhradní rodinnou péči.**

Optimální podoba systému péče o děti v podmínkách ČR byla vymezena v dokumentu *Národní strategie ochrany práv dětí „Právo na dětství“*⁵ (dále jen Strategie). Tento dokument nadrezortního charakteru byl schválen vládou v roce 2012, v současné době je v řešení jeho aktualizace.

Principy Strategie jsou nicméně univerzálně platné, přičemž mezi ně patří zejména:

1.1.1 Principy systému, který zajišťuje ochranu práv dětí a naplňování jejich potřeb

1. Je plně zaměřen na dítě.
2. Respektuje potřeby a vývoj dítěte.
3. Sleduje dlouhodobý zájem dítěte, podporuje jeho jedinečnost a vývoj.
4. Umožňuje rovné příležitosti pro všechny děti bez ohledu na jejich pohlaví, schopnosti, rasu, etnikum, zdravotní postižení, okolnosti nebo věk.
5. Zahrnuje do řešení situace děti a rodiny, stejně tak jako celé jejich sociální okolí.
6. Staví na silných stránkách dětí a rodin a identifikuje problémová místa.
7. Funguje integrovaně a ve spolupráci všech zúčastněných subjektů.
8. Je trvalým a interaktivním procesem.
9. Vytváří a reviduje opatření a poskytované služby.
10. Je založen na objektivně zjištěných skutečnostech a důkazech.

Výše uvedených principů bylo doposud částečně dosaženo prostřednictvím naplňování následujících priorit:

Strategie – které oblasti jsou klíčové a průřezové pro ochranu práv dětí?

Priorita A: Participace dítěte

Priorita B: Eliminace diskriminace a nerovného přístupu vůči dětem a mladým lidem

Priorita C: Právo na rodinnou péči

Priorita D: Zajištění kvality života pro děti a rodiny

Hlavním cílem Strategie je vznik funkčního systému zajišťujícího ochranu všech práv dětí a naplňování jejich potřeb, a to na bázi výše uvedených základních principů.

1.2 O projektu

MPSV podporuje naplnění cílů transformace mimo jiné prostřednictvím projektu s názvem *Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*.

1.2.1 Co jsou hlavní cíle projektu?

- podpora transformace systému péče o ohrožené děti v praxi;
- posílení mezirezortní a multidisciplinární spolupráce;
- podpora orgánů sociálně-právní ochrany dětí a dalších klíčových aktérů v oblasti síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny (jako jsou např. školy, sociální a volnočasové služby, lékaři, soudci, policie, představitelé samosprávy a zástupci komunit a další);
- vytváření, podpora a rozvoj sítí služeb na lokální, krajské a celostátní úrovni;
- podpora nástrojů vedoucích k nastavení, zjišťování a rozvoji kvality systému SPOD;
- nastavení modulů celoživotního vzdělávání pracovníků OSPOD;
- podpora a rozvoj náhradní rodinné péče.

1.2.2 Tyto cíle jsou naplňovány prostřednictvím realizace klíčových aktivit (dále jen KA) projektu:

- **KA 1: Podpora a rozvoj služeb v oblasti SPOD** – výstupem aktivity jsou analýzy místních sítí služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny a návrh jejich optimální podoby (na úrovni obcí s rozšířenou působností a krajů), metodika síťování služeb, návrh ukotvení preventivních služeb, soubor inovativních principů a služeb, interaktivní katalog jevů a služeb pro rodiny s dětmi;
- **KA 2: Monitorování systému ochrany práv dětí** – výstupem aktivity je návrh statistického monitorovacího systému v oblasti SPOD a návrh monitoringu a řízení kvality v oblasti SPOD;

⁵ Strategie je dostupná na: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>.

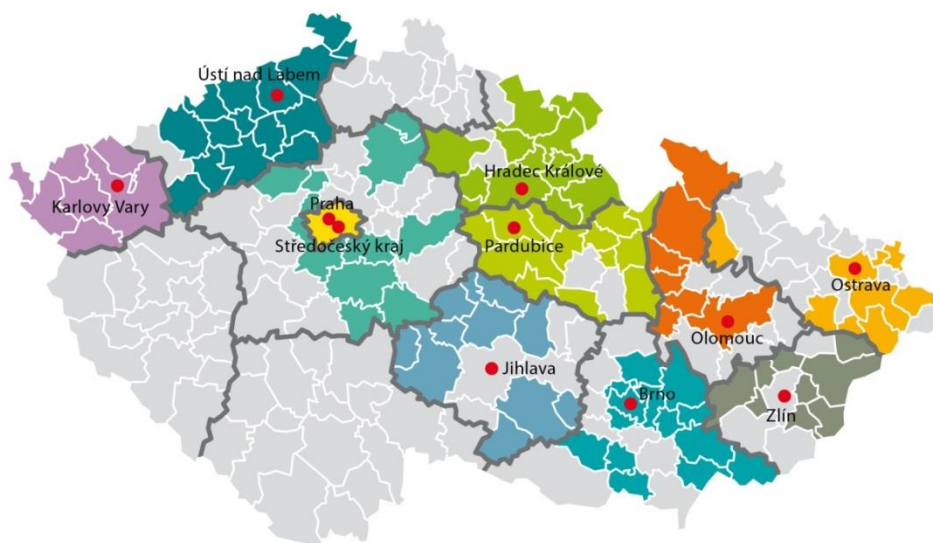
- **KA 3: Celoživotní vzdělávání pracovníků OSPOD** – výstupem aktivity je soubor doporučení pro optimalizaci vzdělávání pracovníků OSPOD;
- **KA 4: Rozvoj náhradní rodinné péče** – výstupem aktivity je manuál postupů při odborném posuzování zájemců o náhradní rodinnou péči, doporučení pro přípravy a další vzdělávání zájemců o náhradní rodinnou péči (tj. tato publikace) a návrh implementace systému průběžného vzdělávání a supervize lektorů PRIDE⁶ a jejich akreditace, manuál k reviznímu setkání a vyhledávání zájemců o náhradní rodinnou péči, dětské sešity⁷, manuál postupů pro zprostředkování náhradní rodinné péče, popis kritérií odborného posuzování zájemců o náhradní rodinnou péči, návrh služeb a dalšího vzdělávání příbuzenských pěstounů a ucelený vzdělávací program věnovaný problematice attachmentu⁸ u dětí v náhradní rodinné péči;
- **KA 5: Osvěta** – výstupem aktivity je realizace osvětové kampaně v oblasti náhradní rodinné péče.

1.2.3 A proč?

Fungující spolupráce klíčových aktérů v systému, podpora profesionality pracovníků a zvyšování kvality práce a systému SPOD jako takového pomohou ve svém důsledku včas eliminovat ohrožení dětí. Stejně tak je nezbytné posílit včasnou práci s rodinou prostřednictvím profesionální podpory zapojených odborníků. Chceme, aby tento projekt přispěl k tomu, aby co nejvíce dětí mohlo vyrůstat ve svých rodinách, případně v rodinách náhradních, což je klíčové poslání pro oblast péče o ohrožené děti a jejich rodiny.

1.2.4 Jak dlouho a kde je projekt realizován?

Od 1. 1. 2016 do 30. 6. 2019 ve 12 zapojených krajích: Jihočeském, Jihomoravském, Královéhradeckém, Karlovarském, Moravskoslezském, Olomouckém, Pardubickém, Praze, Středočeském, Ústeckém, Zlínském a v Kraji Vysočina.

1.2.5 Seznamte se s webem pravonadetstvi.cz

Co zde najdete?

- aktuality a souhrnné informace o projektu;
- interaktivní katalog jevů a služeb pro rodiny s dětmi;
- metodiky a dokumenty k ochraně práv dětí;
- metodiky, výzkumné zprávy a informační materiály týkající se oblasti náhradní rodinné péče;
- aktuality z akcí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a mnohé další...

⁶ Program PRIDE je ucelený způsob práce se zájemci o náhradní rodinnou péči a náhradními rodiči, věnující se jak přípravě a vyhodnocování zájemců o náhradní rodinnou péči, tak jejich následnému vzdělávání a podpoře v roli náhradních rodičů.

⁷ Pracovní sešity určené pro práci s dětmi ve věku 5-11 let a 12 let a výše při zjišťování názoru dítěte na NRP. Dostupné na: www.pravonadetstvi.cz

⁸ Vztahová vazba mezi dítětem a osobou, která o něj pečuje.

1.3 Klíčová aktivita 4: Rozvoj náhradní rodinné péče

Jedním ze základních cílů transformace systému péče o ohrožené děti je podporovat všestranný rozvoj dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí, a není-li to možné, tak primárně v náhradním rodinném prostředí. K tomu, abychom dítěti byli schopni zajistit NRP, je však třeba naplnit několik základních předpokladů, které povedou k úspěšnému zprostředkování NRP. Prvním z nich je kontinuální a dostatečný zájem o NRP osob, které se chtějí stát náhradními rodiči. V tomto ohledu však není vhodné spoléhat se na skutečnost, že zájemci o NRP budou přicházet sami, na základě vlastní aktivity a touhy či ochoty pomoci ohroženému dítěti. Ve většině evropských zemí již existují velmi propracované a funkční postupy oslovování potenciálních zájemců o NRP, které se snaží zajistit trvalý zájem a naplňovat potřebu získávat stále nové a nové zájemce. Takové postupy je třeba si osvojovat také u nás. Jedním z cílů projektové aktivity Rozvoj náhradní rodinné péče bylo tyto zahraniční zkušenosti načerpat, aplikovat v našem prostředí a pomoci tak zapojeným krajům vytvořit vlastní trvalou strategii, jak získávat zájemce o náhradní rodinnou péči, zejména pak zájemce o pěstounskou péči pro děti se specifickými potřebami.⁹

Dalším ze zásadních předpokladů pro úspěšnost NRP je výběr zájemců, kteří mají předpoklady pro výkon NRP. OP provádějí všechny krajské úřady, nicméně postupy na jednotlivých úřadech se liší. Abychom zajistili rovný přístup k účastníkům řízení, je třeba, aby byl systém odborného posuzování sjednocený a pro zájemce transparentní. Jedním z cílů aktivity Rozvoj náhradní rodinné péče bylo sjednotit kritéria OP zájemce o NRP a vytvořit postupy jejich ověřování s důrazem na zpřehlednění procesu posuzování zájemců, které přispějí ke sjednocení celého procesu OP.¹⁰

V České republice v tomto okamžiku existuje mnoho různých forem příprav zájemců o NRP k přijetí dítěte do rodiny. Jejich obsah je rámcově definován Zákonem. Nicméně stávající praxe ukazuje, že kvalita i obsah příprav je velmi variabilní. Aby mohla být NRP úspěšná, je však třeba zájemcům o NRP garantovat kvalitu služeb, a to jak před přijetím dítěte do rodiny, tj. v období příprav, tak v období následujícím, po přijetí dítěte do péče. Projektová aktivita Rozvoj náhradní rodinné péče tak byla zaměřena také na sjednocení obsahu příprav, resp. na definování požadavků na vedení příprav a nastavení minimálních kritérií kvality příprav, a dále v návaznosti na to i dalšího vzdělávání pěstounů.¹¹

Jak je z výše uvedeného patrné, pro zprostředkování NRP jsou jednotlivé postupy (tj. vyhledávání zájemců, OP včetně přípravy zájemců, předvytipování, párování a seznamování s dítětem) od sebe neoddelitelné a míra úspěšnosti NRP je přímo závislá na kvalitě jednotlivých procesů¹². Zároveň bez sjednocování postupů, nastavování kritérií kvality a další profesionalizace pěstounské péče budou cíle transformace, včetně snížení počtu dětí umístěných v ústavní péči, jen těžko dosažitelné.

Předkládaná publikace je tak plně v souladu s výše uvedenými principy Strategie.

---

⁹ Tématu vyhledávání zájemců o NRP je věnována publikace „Jak vyhledávat zájemce o náhradní rodinnou péči – příklady dobré praxe“, kterou naleznete na www.pravonadetstvi.cz.

¹⁰ Tématu odborného posuzování je věnována publikace „Manuál postupů při odborném posuzování zájemců o náhradní rodinnou péči“ a publikace „Kdo se může stát náhradním rodičem? Kritéria odborného posuzování pro zájemce o náhradní rodinnou péči“. Obě publikace naleznete na www.pravonadetstvi.cz.

¹¹ Tématu příprav a následného vzdělávání je věnována publikace „Doporučení pro přípravy a další vzdělávání zájemců o náhradní rodinnou péči“ (tj. tato publikace), kterou naleznete na www.pravonadetstvi.cz.

¹² Neúspěšně zprostředkované či předčasně ukončené pěstounské péči před 18. rokem věku dítěte je věnována publikace Revizní setkání, kterou naleznete na www.pravonadetstvi.cz.

2. PŘÍPRAVA ZÁJEMCE O NRP

2.1 Legislativní ukotvení přípravy

Krajský úřad vede pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče evidenci dětí a evidenci žadatelů. Vlastní zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče KÚ pak spočívá ve vyhledávání zájemce o NRP vedeného v evidenci žadatelů tohoto, případně jiného KÚ, pro děti nacházející se v evidenci dětí vedené tímto úřadem. KÚ při zprostředkování NRP přihlíží k výsledkům OP dětí a zájemců, k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a k plnění opatření vyplývajících z IPOD.

OP zájemce o NRP zahrnuje:

- a) posouzení charakteristiky osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, jenž zahrnuje posouzení, zda zdravotní stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebrání dlouhodobé péči o dítě, předpoklad vychovávat dítě, motivaci, která vedla k žádosti o osvojení dítěte nebo k jeho svěřeni do pěstounské péče, stabilitu manželského vztahu a prostředí v rodině, sociální prostředí, zvláště bydlení a domácnost, etnické náboženské a kulturní prostředí žadatele, popřípadě další skutečnosti rozhodné pro osvojení dítěte nebo jeho svěřeni do pěstounské péče;
- b) zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu;**
- c) vyjádření dětí žadatele k přijetí osvojovaného dítěte nebo dítěte svěřovaného do pěstounské péče do rodiny, jsou-li takového vyjádření schopny s ohledem na jejich věk a rozumovou vyspělost;
- d) posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny;
- e) zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost;
- f) u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí.¹³

2.1.1 Časový rozsah a obsah přípravy, dětská příprava

Příprava zájemce o NRP v České republice je definována Zákonem. Konkrétně § 11, odst. 2 uvádí, že KÚ zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny. Časový rozsah přípravy činí nejméně **48 hodin** u zájemce o A či PP a nejméně **72 hodin** u zájemce o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat PPPD. KÚ může snížit časový rozsah přípravy u zájemců o druhé a další dítě.

Zákon zmiňuje i přípravu dětí žijících v rodině zájemce. Dětská příprava se realizuje přiměřeně vzhledem k věku dětí, jejich rozumové vyspělosti a v nezbytném rozsahu.¹⁴

- Zákon již ale blíže nedefinuje minimální rozsah ani obsah dětské přípravy. To samé se týká i rozsahu přípravy u zájemců, kteří s odstupem času žádají o přijetí dalšího dítěte, ale již jednou přípravu dokončili.
- Naproti tomu dle Zákona je možné, aby KÚ zajišťoval přípravu také v případech poručenství, nebo v případech svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby.¹⁵

Zajišťování přípravy včetně přípravy dětí mohou převzít pověřené osoby, jejichž výkon je rovněž definován Zákonem. Ten konkrétně uvádí, že „pověřené osoby mohou v oblasti sociálně-právní ochrany převzít zajišťování přípravy žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče k přijetí dítěte do rodiny, provádět přípravu žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče a poskytovat odborné poradenství a pomoc těmto žadatelům“.¹⁶ Podmínky vydání pověření a odborná způsobilost osob poskytujících sociálně-právní ochranu dětí je opět upravena Zákonem.¹⁷

¹³ § 27 ZSPOD

¹⁴ §11 odst. 2 písm. b) ZSPOD

¹⁵ § 48, odst. 3

¹⁶ § 48, odst. 2, písm. e) ZSPOD

¹⁷ Odbornou způsobilostí pro účely poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami se rozumí dle §49a odst. 2 ZSPOD:

Obsah a formu příprav specifikuje Vyhláška. Její příloha č. 1 popisuje standardy kvality při poskytování sociálně-právní ochrany orgány SPOD a příloha č. 2 uvádí Standardy kvality při poskytování SPOD pověřenými osobami.

Zatímco standardy kvality pověřených osob v kritériu 9 – Pracovní postupy pověřené osoby hovoří o tom, že „pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro realizaci příprav, průběhu a vyhodnocování příprav, včetně obsahu, formy a výstupů skupinové a individuální přípravy, způsobu práce s žadateli ve všech fázích procesu příprav“, standardy kvality OSPOD konkrétně o přípravách nepojednávají vůbec.

- Podmínky právní úpravy příprav pověřenými osobami na straně jedné a OSPOD (na krajské úrovni) na straně druhé jsou nejednotné.

2.2 Výstupy z Analýzy¹⁸

Zásadním východiskem doporučení systémových změn v oblasti zajištění příprav jsou výstupy z Analýzy kvality příprav žadatelů o NRP a jejich následného vzdělávání (IPŘ, 2017). V Analýze jsou popisovány různé typy příprav a zjištěny společné body, ve kterých se přípravy organizované napříč ČR setkávají. Jedná se zejména o okruh školených témat, což je logické, jelikož jsou dána metodickým doporučením (MPSV, 2009). Naopak byly zjištěny významné rozdíly v přístupu k dětským přípravám a přípravám zájemců o druhé a další dítě, což, jak už bylo uvedeno, vyplývá z pouze obecné legislativní úpravy Zákona. Významně se také liší formy příprav, kdy někde převažuje frontální výuka a přednášky, jinde naopak práce ve skupinách a zážitkové metody.

2.2.1 Náklady na přípravu

Analýza sledovala srovnání cen přípravy v jednotlivých krajích. Rozpětí cen za přípravu se liší. V průměru vyplynula částka 9800,- za přípravu zájemce o osvojení, cena 9860,- za přípravu zájemce o pěstounskou péči, a dále cena 14300,- u zájemců o PPPD. V některých krajích byly uváděny výrazně vyšší výdaje za přípravu a v některých krajích naopak výrazně nižší výdaje, než je průměrná cena.

„U organizací zřizovaných kraji zkresluje celkové náklady ještě další aktivity organizace, které jsou rovněž hrazeny příspěvkem zřizovatele. Pokud kraje zadávají přípravy na základě veřejné zakázky pověřeným subjektům, stanovují často jako hodnotící kritérium právě cenu, pouze v některých krajích jsou zohledňována i další kvalitativní kritéria.“¹⁹

---

a) řádně ukončené vysokoškolské studium ve studijních programech v oblasti pedagogických a společenských věd zaměřených na sociální péči, sociální politiku, sociální práci, pedagogiku, právo, psychologii, vychovatelství nebo ošetřovatelství, a v oblasti lékařství zaměřených na všeobecné a dětské lékařství,

b) řádně ukončené studium ve vzdělávacích programech uskutečňovaných vyššími odbornými školami v oboru sociální práce, pedagogika, charitní a sociální péče, charitní a sociální činnost, sociálně-právní činnost, dvouoborové studium pedagogika a teologie a ukončené studium pro diplomované zdravotní sestry nebo řádně ukončené maturitní studium v těchto oborech,

c) vzdělání v rozsahu, ve kterém se vyžaduje pro získání osvědčení o zvláštní odborné způsobilosti na úseku sociálně-právní ochrany podle zvláštního právního předpisu (Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 46/2004 Sb.), a praxe v trvání nejméně 1 roku, nebo

d) absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů pro sociální pracovníky podle zákona o sociálních službách v rozsahu nejméně 200 hodin a praxe v oblasti péče o rodinu a dítě v trvání nejméně 2 roky, jde-li o osoby, které:

1. řádně ukončily vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání v jiné oblasti studia nebo v téže oblasti studia, avšak v jiném zaměření, než je uvedeno v písmenech a) a b),

2. dosáhly středního nebo základního vzdělání, nebo

3. absolvovaly přípravu pro dobrovolníky organizovanou vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra podle zvláštního právního předpisu (Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění zákona č. 436/2004 Sb.), je-li tato příprava zaměřena na pomoc při péči o děti, mládež a rodinu v jejich volném čase.

¹⁸ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o NRP a jejich následného vzdělávání [online], [Cit. 24. 9. 2018]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analiza-stavajiciho-systemu-posuzovani-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-v-ci>

¹⁹ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o NRP a jejich následného vzdělávání [online], s. 98. [Cit. 24. 9. 2018]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analiza-stavajiciho-systemu-posuzovani-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-v-ci>

2.2.2 Nejednotnost příprav

Z Analýzy rovněž vyplynulo, že v současné době je díky absenci daného minimálního standardu (akreditace) a sjednocení výstupů z příprav téměř nemožné, aby zájemce absolvoval přípravu, která mu vyhovuje např. termínově nebo typově, v jiném kraji, což vzhledem k nízkému počtu zájemců o NRP v krajích vede mimo jiné k prodlužování doby čekání na zařazení do přípravy, protože realizátoři musejí čekat, až nashromáždí dostatečný počet zájemců, aby mohli realizovat skupinovou přípravu. Druhou, také nevhodnou variantou je, že do příprav jsou posíláni i ti zájemci, u kterých je už předem jasné, že se v současné době náhradními rodiči z objektivních důvodů stát nemohou (nízký věk dítěte v rodině, nemoc, probíhající krize v rodině apod.). Vůči zájemcům se tak jedná o velmi neprofesionální přístup, který má bohužel negativní dopad na celkově klesající zájem o NRP, a zároveň neúměrně zvyšuje náklady na přípravy a odborné posouzení v poměru osob zařazených do přípravy a těch, kteří jsou nakonec zařazení do registru zájemců o NRP.

2.2.3 Příprava dětí žijících v rodině zájemce o NRP

V současném systému příprav je práce s dětmi žijícími v rodině zájemce o NRP definovaná jen velmi volně a z praxe je zřejmé, že často není ani realizována nebo je omezena pouze na setkání s psychologem či sociálním pracovníkem. Tato setkání mají ale za cíl spíše posoudit připravenost a zralost dítěte, než je fakticky „připravit“.

2.2.4 Chybějící návaznost výstupů z příprav na výkon pěstounské péče

Analýza také uvádí, že v současném systému existuje větší či menší proluka mezi absolvováním přípravy a následným přijetím dítěte do NRP (může jít i o několik let), kdy je čekající budoucí náhradní rodič v jakémsi vakuu nezájmu odborníků.

„Po ukončení přípravy existuje poměrně dlouhá „mezera“ spočívající v probíhajících procesech odborného posuzování, zařazení žadatele do příslušné evidence krajského úřadu, zprostředkování náhradní rodinné péče atd. Teprve po uzavření dohody o výkonu pěstounské péče je na přípravu systematicky navázáno poradenstvím a následným vzděláváním. Budoucí osvojitelé vypadávají ze systému zcela, neboť nemají nárok na tzv. doprovázení. U žadatelů o svěřením dítěte do pěstounské péče činí období mezi ukončením přípravy, zařazením do evidence krajského úřadu a svěřením dítěte (což je okamžik, kdy dochází k uzavření dohody o výkonu pěstounské péče a navázání spolupráce) průměrně 7 měsíců, může však být i výrazně delší.“²⁰

2.3 Základní principy přípravy jako nedílné součásti odborného posuzování zájemce o NRP

Bez ohledu, jaký daný KÚ zvolí typ přípravy, je třeba, aby byly v praxi naplňovány určité její obecné principy, které musí být v souladu s obecnými principy OP. Základní principy přípravy jsou tak východiskem k udržení potřebné kvality přípravy sledující cíl OP.

Smyslem OP, a tedy i přípravy, je ověření předpokladů zájemce o NRP stát se náhradním rodičem před jeho zařazením do příslušné evidence NRP směřující k zajištění bezpečného, láskyplného a stabilního prostředí pro dítě, které z nejrůznějších důvodů nemůže vyrůstat ve vlastní rodině.

Příprava je součástí procesu zprostředkování NRP, a proto jsou některé z níže uvedených principů totožné se základními principy zprostředkování NRP uvedené v Manuálu postupů pro zprostředkování NRP (MPSV, 2019)²¹,

---

²⁰ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o NRP a jejich následného vzdělávání [online], s. 133. [Cit. 24. 9. 2018]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analyza-stavajiciho-systemu-posuzovani-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-v-ci>

²¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Manuál postupů pro zprostředkování náhradní rodinné péče. Dostupné na: www.pravonadetstvi.cz.

ze kterých vychází i principy OP uvedené v Manuálu postupů při odborném posouzení zájemce o NRP (MPSV, 2019).²²

Níže uvedené principy platí přiměřeně i na dětskou přípravu a přípravu zájemce o druhé a další dítě.

2.3.1 Dítě a jeho zájem jako výchozí hledisko OP i celého procesu zprostředkování NRP²³

- V celém procesu NRP je třeba mít neustále na zřeteli práva a potřeby dítěte.

- V rámci přípravy je třeba sledovat předpoklady zájemce o NRP stát se náhradním rodičem, které by se měly prioritně vztahovat k bezpečí (psychické i fyzické) a péči o dítě, jenž by potenciálně bylo svěřeno do NRP.
- Zájemce o NRP by měl být od podání své žádosti o zprostředkování NRP informován a srozuměn s tím, že NRP je realizována a priori pro pomoc dítěti a jeho rodině, nikoliv pro naplnění jeho potřeb.

- Obsah přípravy musí odrážet potřeby dětí v evidenci dětí daného KÚ.

- Obsah přípravy by měl reflektovat informace o tom, jaké děti v daném kraji potřebují nalézt náhradní rodinu.
- V rámci přípravy je třeba zájemci přiblížit specifika dětí v NRP tak, aby získal náhled na rozdíly v péči o vlastní a přijaté dítě. Toto pochopení je důležitým předpokladem možnosti stát se náhradním rodičem.
- Jako vhodné se s ohledem na potřeby dětí jeví realizace přípravy společné pro zájemce o všechny formy NRP. Tím je mimo jiné sledováno, aby zájemci lépe poznali i další formy NRP a následně měli možnost přehodnotit zvolenou formu NRP.²⁴

- Při neúspěšně zprostředkované NRP či předčasně ukončené NRP před 18. rokem věku dítěte je třeba zpětně vyhodnotit nastalou situaci, a to včetně obsahu přípravy.²⁵

- Obsah přípravy musí být příslušným KÚ pravidelně revidován, a to jak z pohledu jejího sledovaného cíle, tak i souladu s obecnými principy OP.
- Součástí přípravy by měla být po jejím skončení i zpětná vazba účastníků zahrnující práci lektorů, zhodnocení průběhu, obsahu kurzu a spokojenost zájemce. Tato zpětná vazba by měla být zjišťována v dostatečném časovém odstupu, kdy mohou účastníci již reflektovat přípravu na základě vlastních zkušeností s NRP.

2.3.2 Transparentnost procesu OP

- Proces OP zájemce o NRP v konkrétním místě by měl být znám všem subjektům, které se na něm podílejí (pracovník OÚ ORP, lektor přípravy, pracovník doprovázející organizace, pracovník organizace mající pověření SPOD k vyhledávání zájemců o NRP atd.), včetně samotného zájemce o NRP.

---

²² Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Manuál postupů při odborném posuzování zájemců o náhradní rodinnou péči. Dostupné na: www.pravonadetstvi.cz.

²³ „Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.“ čl. 3 odst. 1 a 3 Úmluvy o právech dítěte 104/1991 Sb.

²⁴ § 48, odst. 2, písm. e) ZSPOD

²⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Revizní setkání u neúspěšně zprostředkované náhradní rodinné péče a předčasně ukončené náhradní rodinné péče před 18. rokem věku dítěte. Dostupné na: www.pravonadetstvi.cz.

- Bez ohledu na zvolený typ přípravy je v rámci OP nutné, aby byl zájemce před konáním přípravy či bezprostředně po jejím zahájení transparentně seznámen s tím, jak bude příprava probíhat, co je jejím smyslem, jakým způsobem bude probíhat mezi posuzujícími subjekty OP výměna informací o zájemci, jakou mají její jednotliví aktéři roli a co je jejím výstupem.²⁶
  - Zájemce o NRP by měl být i informován o důvodech případné časové prodlevy v jeho zařazení do přípravy či začátku konání přípravy zapříčiněné jak na jeho straně, tak na straně KÚ (např. nemoc, organizační těžkosti, nedostatečný počet zájemců atd.).
- Je třeba, aby zájemce o NRP od počátku procesu OP věděl, jaká jsou kritéria, která musí splňovat budoucí osvojitel / pěstoun / pěstoun na přechodnou dobu, jaké oblasti jeho života budou v rámci OP spolu s ním sledována a co ho v rámci tohoto procesu čeká.²⁷
  - Je třeba, aby si zájemce o NRP v průběhu celého OP (tedy i po dobu konání přípravy) zvědomoval své silné a slabé stránky z hlediska jeho předpokladů stát se náhradním rodičem.²⁸
- Lektor by měl být v průběhu přípravy se zájemcem hovořit o jeho silných a slabých stránkách.
  - Je nutné, aby zájemce byl seznámen se závěrečnou zprávou z přípravy před jejím odevzdáním na KÚ a zároveň měl možnost se k ní vyjádřit.
- Podkladům, které jsou v rámci OP zájemce o NRP zpracovány různými subjekty (pracovník OÚ ORP, posuzující psycholog, lektor přípravy, posuzující lékař) by měla být přisuzována stejná hodnota a měly by být vnímány v jejich vzájemné návaznosti a souvislosti. Díky tomu je možné zajistit maximální objektivitu OP.

2.3.3 Týmová spolupráce všech posuzujících osob

- Týmová spolupráce zúčastněných osob / subjektů je nutná ve všech fázích zprostředkování NRP, a to jak v kampaních směřujících k náboru nových náhradních rodičů, tak v OP zájemců o NRP, včetně přípravy.

²⁶ Lektor přípravy postupují závěrečnou zprávou z přípravy oprávněné úřední osobě KÚ, která na základě všech shromážděných podkladů vydává příslušné správní rozhodnutí. Tento pracovník KÚ tak zůstává jednoznačně osobou odpovědnou za objektivní analýzu všech shromážděných podkladů OP. Pokud se pracovník KÚ jako oprávněná úřední osoba přímo podílí na realizaci přípravy v roli lektora, může docházet k situaci, kdy pro zájemce není jednoznačné, v jaké roli se daný pracovník nachází - zda v roli posuzovatele či lektora přípravy. V zájemci tento souběh rolí může vyvolávat nejistotu ohledně objektivitu posouzení všech podkladů shromážděných v rámci procesu OP. Také to může vést k jeho snaze skrývat během přípravy informace o své osobě nebo se hlouběji zapojit do sebezkušenostních technik. I když pracovník KÚ, který vystupuje v souběhu rolí lektora a oprávněné úřední osoby, může sledovat v tomto výhodu (např. si osobně může utvořit jasnější představu o zájemci a zhodnotit kritéria pro jeho zařazení do příslušné evidence žadatelů), přesto jako více transparentní z hlediska zájemce vnímáme oddělení těchto rolí.

²⁷ MPSV, 2019. Kdo se může stát náhradním rodičem? Kritéria odborného posouzení zájemce o náhradní rodinnou péči. Dostupné na: www.pravonadetstvi.cz.

²⁸ Pokud je zájemci v průběhu přípravy zvědomovány jeho silné a slabé stránky, může s těmito informacemi v průběhu kurzu pracovat a na jeho konci se také rozhodnout, zda bude pokračovat v procesu OP, a to na základě dostatečných a pro něho relevantních informací.

- Lektor přípravy by měl mít od pracovníka KÚ k dispozici obecné informace o tom, jaké děti v daném kraji potřebují nalézt náhradní rodinu a co vše pomyslná cesta od podání žádosti o zprostředkování NRP po svěřením dítěte do rodiny pro zájemce obnáší. Rovněž by měl mít informace o tom, jak se postupuje v případě, kdy se zájemce rozhodne dál v procesu OP nepokračovat či změnit formu žádosti o NRP.
  - Pro úspěšný průběh přípravy je třeba, aby lektor přípravy měl aktuální informace také o tom, jaká jsou kritéria OP pro zájemce o NRP.
  - Lektor přípravy by měl ostatním subjektům podílejícím se na OP, včetně zájemce, poskytovat dostatečné a srozumitelné informace o zvoleném typu přípravy a jejím obsahu.²⁹
- Je třeba úzká spolupráce mezi všemi, kdo se podílí na OP zájemce o NRP. Zpravidla se jedná o pracovníka OÚ ORP, oprávněnou úřední osobou KÚ, posuzujícího psychologa, lektora přípravy, posuzujícího lékaře. Jen tak je možné zajistit přenos informací o zájemci o NRP, včetně vývoje jeho předpokladů stát se náhradním rodičem ve sledovaných oblastech daných Zákonem.
- Pokud je již před konáním přípravy zřejmé, že zájemce z nějakého důvodu nemůže být zařazen do příslušné evidence NRP, mělo by se mimo jiné i z důvodu hospodárnosti zvážit jeho zařazení do přípravy.³⁰
  - Je přínosné, když posuzující subjekty (oprávněná úřední osoba KÚ, posuzující psycholog, lektor přípravy, posuzující lékař a jiné) vycházejí ve svých zprávách mimo jiné i z informací uvedených ve výstupech zpracovaných jiným posuzujícím subjektem, jehož posouzení je již ukončeno.
  - Lektor přípravy by měl mít informace o silných a slabých stránkách zájemce zjištěných v rámci dosavadního procesu OP a na tyto informace navazovat.³¹ Jen tak je možné objektivně posoudit kritéria zájemce a zároveň předejít opakovanému ověřování již zjištěných informací o zájemci a jeho rodině.
  - Lektor přípravy by měl bezodkladně informovat KÚ o situacích, které mají vliv na další průběh OP zájemce (např. opakovaná neúčast zájemce na přípravě, rozhodnutí zájemce předčasně ukončit svou účast v přípravě apod.). Tato komunikace musí být vždy otevřená také směrem k zájemci.
- Je nutné, aby všechny posuzující subjekty podílející se na konkrétním OP znaly v daném procesu svou roli a své kompetence.³²
  - Před zařazením zájemce o NRP do příslušné evidence NRP je vhodné, aby se alespoň jednou setkal tým osob, který se podílel na jeho OP a spolu se zájemcem o NRP provedli závěrečné zhodnocení jeho předpokladů stát se náhradním rodičem.³³
- Setkání týmu osob podílejících se na OP dává prostor pro poslední vyjasnění nejasností, provázání získaných informací a zároveň zpětnou vazbu z celého OP.

²⁹ Ostatní subjekty podílející se na OP (pracovník OÚ ORP, posuzující psycholog, doprovázející organizace atd.) by měly mít přehled o tom, jakým způsobem je v daném kraji konaná příprava, co je jejím obsahem a jaké kompetence zájemce o NRP po jejím absolvování získá. Na základě těchto informací pak mohou mít představu o průběhu přípravy v daném kraji, kterou mohou předat zájemci o NRP.

³⁰ Např. kritérium bezúhonnosti či kritérium zdravotního či psychického stavu.

³¹ Někteří lektorů přípravy nechtějí být ovlivněni v začátku kurzu přípravy dosud zjištěnými předpoklady zájemce OP, a z toho důvodu nechtějí být podrobněji informováni o zájemci. Není nutné mít podrobné informace hned od počátku konání přípravy, je však vhodné je mít v průběhu kurzu. Bez ohledu na zvolený typ přípravy se domníváme, že je nezbytné na již zjištěné silné a slabé stránky zájemce ověřené jinými subjekty OP (např. pracovník OÚ ORP, posuzující psycholog, posuzující lékař) navazovat.

³² Výhodou v tomto může být model, kdy je jeden subjekt odpovědný za více na sebe navazujících procesů. Zahraniční praxe potvrzuje větší motivaci a kvalitu výstupů, pokud je jeden subjekt odpovědný za vyhledání přípravy a následné doprovázení schválených pěstounů. Je totiž v jeho zájmu, aby vyhledal a připravil kvalitní pěstouny, protože bude následně odpovědný také za výkon jejich pěstounské péče. V českém modelu převládá spíše sdílení nebo předávání odpovědnosti, což vede často ke vzájemnému obviňování a vyhýbání se odpovědnosti, pokud dojde v rámci zprostředkování nebo výkonu pěstounské péče k nějakým problémům.

³³ Tým není dotčeno postavení oprávněné úřední osoby rozhodnout ve věci samotné.

2.3.4 OP s ohledem na jedinečnost a individualitu každého zájemce o NRP

- Vždy je nutné individuální posouzení situace zájemce o NRP a jeho rodiny.
  - Není reálné, aby zájemce o NRP od počátku procesu OP, ale i v jeho závěru naplňoval všechna kritéria OP. Každý člověk má své silné a slabé stránky. I v případě slabých stránek je nutné, aby s nimi byl zájemce o NRP seznámen již v průběhu přípravy a bylo s nimi během přípravy dále pracováno.
  - Je nutné, aby příprava zahrnovala jak skupinovou, tak individuální formu práce, aby bylo možné zajistit jak individuální prostor pro každého zájemce, tak práci se skupinovou dynamikou.
  - V rámci přípravy stejně jako v celém procesu OP nesmí být opomenuté adekvátní zapojení všech osob žijících ve společné domácnosti, tedy nejen dětí, ale dalších osob, které by svěřením dítěte do NRP zájemcům mohlo ovlivnit nebo by ony mohly mít vliv na svěřené dítě.
- Lektor zpracovává z přípravy závěrečnou zprávu, která sleduje silné a slabé stránky zájemce.
  - Závěrečná zpráva z přípravy musí být založena na zjištěných faktech a obsahovat skutečnosti na základě viděného a slyšeného, tzn. je třeba mít doloženo, proč a na základě čeho lektor přípravy usuzuje, že zájemce o NRP danou oblast či kritérium OP splňuje či nesplňuje.

2.3.5 Participace zájemce o NRP

- Zájemce o NRP by se měl aktivně podílet na procesu OP, a to ve smyslu spolupráce při ověřování jeho předpokladů stát se náhradním rodičem.
  - Zájemce by měl mít možnost zvolit si typ přípravy, o které se domnívá, že bude pro něj největším přínosem k ověření jeho předpokladů stát se náhradním rodičem. Toto předpokládá nastavení jednotných kritérií kvality přípravy ze strany KÚ, aby byla v každém případě zajištěna standardizovaná kvalita přípravy i jejího výstupu směrem k OP.
  - KÚ by měl uznat absolvování přípravy zájemci, která je organizována jiným KÚ, než který je příslušný k vyřízení jeho žádosti o zprostředkování NRP, a to zejména v případech, kdy zájemce neměl možnost v daném kraji zvolit si typ přípravy, o které se domnívá, že je pro něj a pro jeho rodinu nejvhodnější z hlediska získaných kompetencí budoucího náhradního rodiče.³⁴
- Pokud je na straně zájemce o NRP shledána určitá slabá stránka s ohledem na jeho předpoklad stát se náhradním rodičem, je třeba, aby zájemci o NRP byla odborníky NRP navrhována relevantní doporučení či řešení, jakým způsobem tyto slabé stránky zmírnit či odstranit. Tím se posiluje partnerský přístup k lidem, kteří nabízejí pomoc dětem ocitajícím se mimo svou rodinu.³⁵
  - Toto se nevztahuje na případy, kdy je se jedná o neměnnou překážku na straně zájemce ohrožující bezpečí přijatého dítěte.
- Hledisko participace je nutné rozšířit nejen na zájemce, ale také na jeho dítě / děti (včetně dětí zletilých³⁶) a dalších osob žijících v domácnosti zájemce, protože i ty budou součástí nově utvořené náhradní rodiny.

³⁴ Vzhledem k nízkému počtu zájemců v některých lokalitách nebo obdobích by se tak mimo jiné výrazně zkrátila doba OP, protože by zájemce nemusel čekat na „naplnění přípravy“ ve svém kraji.

³⁵ Respektování tohoto principu sleduje i změna názvosloví žadatele o NRP na zájemce o NRP, tedy osoby, která o něco žádá na osobu, která nabízí pomoc.

³⁶ Vztahuje se i na děti, včetně dětí zletilých, kteří se v domácnosti zájemce nevyskytují trvale, ale příležitostně (např. děti, které přes týden studují mimo bydliště zájemce či jsou svěřeny do střídavé výchovy rodičů apod.). Je to z důvodu, že i ony se budou na výchově dítěte v NRP podílet, i pro ně se situace s příchodem dítěte do NRP znění a je nutné, aby byly na tuto situaci připraveny.

- Dětská příprava dětí žijících v rodině zájemce by měla být nedílnou součástí přípravy zájemce.
- Dětská příprava je především odpovědností zájemce o NRP, který by měl dostat v průběhu přípravy informace o tom, jakým způsobem dítě na příchod dítěte do NRP připravit; zároveň by se měl tématům NRP věnovat i po příchodu dítěte do rodiny.
- Lektor přípravy by měl nabídnout možnost zprostředkování kontaktu mezi ním a dalšími zletilými osobami žijícími v domácnosti zájemce a minimálně zjistit jejich názor na NRP za předpokladu, že takto v procesu OP neučinil již jiný subjekt (např. pracovník OÚ ORP, posuzující psycholog apod.).

- Je třeba brát ohled na to, že konečné rozhodnutí stát se či nestát se náhradním rodičem je na straně zájemce o NRP.

- Celý proces OP, včetně přípravy (kde je pro to největší prostor), by měly sloužit také k tomu, aby si zájemce o NRP ujasnil svou motivaci a předpoklady stát se náhradním rodičem. Na základě zjištěných informací, které mu byly v rámci procesu přípravy dodány, by měl mít možnost vyhodnotit svou aktuální připravenost stát se náhradním rodičem. Pokud se zájemce o NRP, ač naplňuje všechna kritéria, rozhodne, že od svého úmyslu stát se náhradním rodičem ustoupí, je třeba jeho rozhodnutí respektovat.

2.3.6 Čas jako důležitý faktor při zprostředkování NRP včetně OP zájemce o NRP

- Čas dítěte běží jinak než čas dospělého.

- Při vlastním zprostředkování NRP je třeba brát v úvahu, že za rok života dítěte se stane mnoho důležitých událostí. Během prvního roku se dítě pravděpodobně naučí zvedat hlavu, přetáčet se, sedět, ležt po čtyřech, zvedat se, říkat jednoduchá slova atd. V průběhu roku života dospělého se mnoho přelomových skutečností neděje, a tak se může snadno zdát nepodstatné, zda se věci udělají dnes či za týden.

- OP by mělo mít i s ohledem na potřeby dětí vedené v evidenci dětí daného KÚ svou standardizovanou délku v trvání maximálně 12 měsíců³⁷ od podání žádosti o zprostředkování NRP.

- Vzhledem k tomu, že proces OP je pro zájemce velmi časově náročný, měly by všechny subjekty zapojené do OP jednat tak, aby docházelo k minimalizování zbytečných prostoju.³⁸
- Lektor přípravy by měl odevzdat závěrečnou zprávu z přípravy bezodkladně na KÚ.

- OP je třeba vnímat jako kontinuální proces. Zájemce o NRP nemusí splňovat všechna kritéria OP hned, u některých se sleduje jejich vývoj v čase. Příprava je rovněž proces, kdy se zájemce na základě získaných informací vyvíjí a získává náhled na potřeby dětí v NRP.

- Kompetence zájemce NRP stát se náhradním rodičem se budou velmi pravděpodobně vyvíjet samotným výkonem náhradního rodičovství. OP zájemce o NRP, včetně přípravy, by měly sledovat předpoklady zájemce o NRP stát se náhradním rodičem nejen bezprostředně před či při jeho zařazení do příslušné evidence NRP, ale také s ohledem na vývoj jeho předpokladů v čase, tzn. i po jeho zařazení do evidence NRP a příchodu dítěte do rodiny.
- S ohledem na toto se jako vhodné jeví předat zájemci doporučení, aby závěrečnou zprávu z přípravy obsahující silné a slabé stránky zájemce, poté co se stane náhradním rodičem, předal své doprovázející organizaci, která by na ni při práci s náhradní rodinou navazovala. Tím bude zachována kontinuita práce se zájemcem o NRP a prohlouben cíl OP.

³⁷ Tato lhůta vychází z průměrné délky OP, více viz INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza stávajícího systému posuzování žadatelů o náhradní rodinnou péči v ČR [online]. [Cit. 24. 9. 2018]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analyza-stavajiciho-systemu-posuzovani-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-v-cr>

³⁸ S ohledem na průměrnou délku OP 12 měsíců je vhodné nastavit i maximální lhůtu pro zahájení kurzu přípravy u zájemce, a to přesto že Zákon takovou lhůtu neukládá. Zájemce o NRP by měl nejpozději do 6 měsíců od podání žádosti o NRP zahájit přípravu. Tato lhůta byla stanovena s ohledem na udržení motivace zájemce o NRP a dodržení uvedené lhůty 12 měsíců.

- Faktor času je třeba promítnout i do samotné organizace přípravy a jejího časového rozvržení.

- Příprava by měla být realizována v takových časových blocích, aby měl zájemce prostor se získanými informacemi pracovat. Pokud je příprava realizována v dlouhých denních nebo dokonce víkendových blocích, je zájemce zahlcen množstvím informací, které nemá čas zpracovat, utvořit si názor, doptávat se apod. Tím se zvyšuje pravděpodobnost, že velká část informací bude ztracena a překryta novějšími informacemi. Názory a postoje není možné upravovat bez dostatečného volného prostoru pro promyšlení a analyzování nových informací.³⁹

- Faktor času je třeba promítat do celého procesu zprostředkování NRP, a to i tam, kde zákon lhůty nestanoví.

- Po rozhodnutí o zařazení zájemce o NRP do evidence NRP se dějí v jeho životě další skutečnosti, které mají vliv na zprostředkování NRP a je nutné jim proto věnovat pozornost (např. životní změny, stěhování, narození dítěte, změna zdravotního stavu atd.). Pokud v rámci přípravy byly zjištěny skutečnosti, které se budou v čase na straně zájemce měnit, je nutné toto promítnout do závěrečné zprávy z přípravy, aby mohly být před vlastním zprostředkováním NRP ověřeny či sledovaný doprovázející organizací po svěřeni dítěte do rodiny.

2.4 Cíle přípravy

Základem stanovení kritérií přípravy je upřesnění jejich cílů, které jsou často nejednotné. „Jedná se o zásadní otázku rozdílného pojetí cílů přípravy“, jak upozorňuje Analýza (IPŘ, 2017).⁴⁰

Jde o rozdíl v preferenci **diagnostických cílů přípravy** (odhalit skryté motivace zájemce, zhodnotit jeho předpoklady pro výkon NRP, vést ho k sebeuvědomění atd.) oproti preferenci **přípravy jako skutečného tréninku na pozdější výkon NRP**.

Z Analýzy vyplývá, že nejde o stanovení jednotné detailní metodiky procesu přípravy, ale primárně o stanovení jednotného cíle. V praxi pak musí různé přípravy zájemců o NRP vždy vést ke stejnému cíli. Tyto podmínky by zároveň otevíraly cestu pro možnost „prostupnosti odborných příprav napříč kraji“.

Metodické doporučení MPSV k odbornému posuzování zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče (MPSV 2009, s. 1) cíle odborných příprav blíže specifikuje.

³⁹ Jako maximální lhůtu denního bloku přípravy vnímáme 6 hodin přípravy, a to nejvýše zařazených do dvou dnů po sobě jdoucích. Poté je vhodné pokračovat minimálně s odstupem jednoho týdne. Časový rozsah denního bloku přípravy by přitom měl vycházet z potřeb účastníků přípravy ve smyslu jejich zdravotního stavu a schopností udržet pozornost.

⁴⁰ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o NRP a jejich následného vzdělávání [online]. [Cit. 24. 9. 2018]. Dostupné z: <http://www.pravonadestvi.cz/stahnout-soubor/analyza-stavajiciho-systemu-posuzovani-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-v-ci>

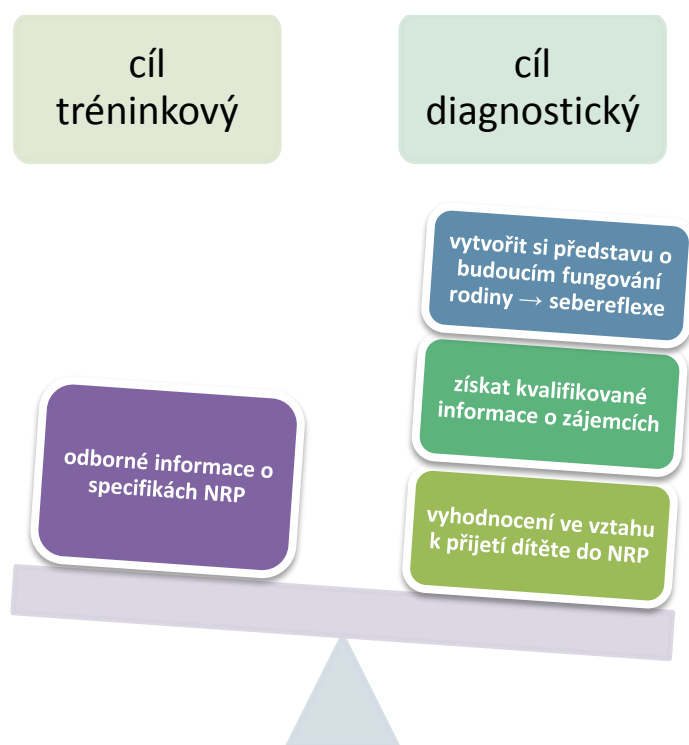

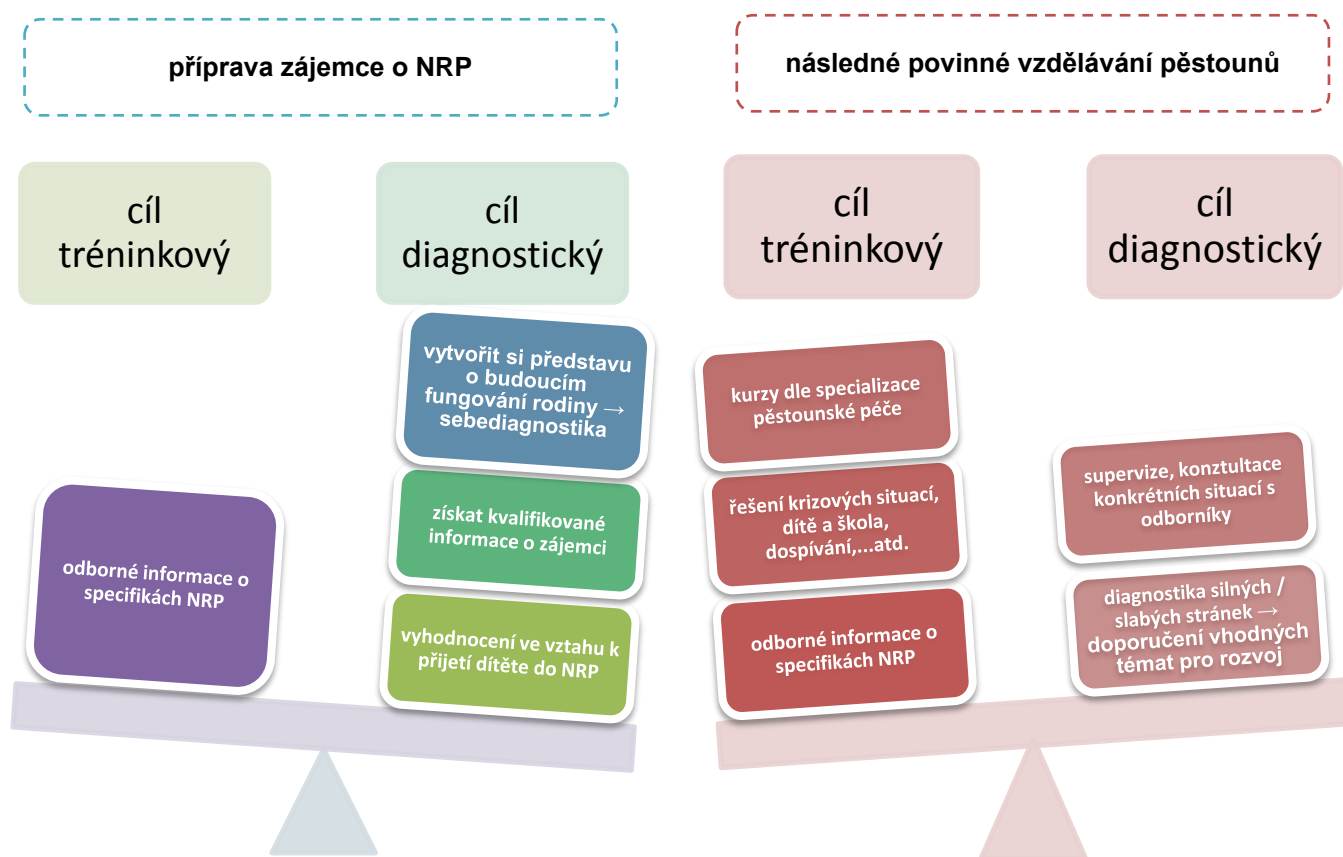
Schéma č. 2

Uvedené informace lze znázornit ve zjednodušeném schématu č. 2, kde jsou rozděleny podle toho, zda jde o cíl tréninkový, nebo diagnostický.

- V přípravách převažuje cíl diagnostický, což odpovídá i § 27 Zákona, kde je příprava zájemce nedílnou součástí OP. Podobně i zahraniční modely podporují úzkou provázanost procesu příprav s procesem posuzování a kladou důraz na „sebepoznání“ a diagnostiku účastníků (IPŘ, 2017).⁴¹
- Cíl tréninkový je ovšem v přípravě také nezbytný. Bez něj by nebylo možné naplnit cíl diagnostický, kdy zájemci potřebují ke zvážení svého rozhodnutí pro NRP mít adekvátní informace. Proto je nezbytné stanovit v tomto směru minimální obsah, vhodnou formu a metody přípravy, aby si účastníci mohli danou situaci plně uvědomit.

Posílení tréninkových cílů nastává po zařazení zájemce do evidence žadatelů, kdy výrazně převažuje v rámci návazného doprovázení pěstounů a jejich povinného vzdělávání. Můžeme takto mnohem efektivněji reagovat na potřeby konkrétního svěřeného dítěte i jeho náhradní rodiny.

⁴¹ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o NRP a jejich následného vzdělávání [online]. [Cit. 24. 9. 2018]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analiza-stavajiciho-systemu-posuzovani-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-v-cr>

Výhodou přenesení části tréninkových cílů do následného vzdělávání je tedy možné zacílení na konkrétní potřeby rodiny a díky dlouhodobé spolupráci také možnost vzdělávání v daleko větším rozsahu než umožňuje prostor přípravy. Nevýhodou a rizikem je však jednak neexistující garance návaznosti vzdělávání pro osvojitele a dále různě dlouhé období mezi absolvováním přípravy a právním svěřením dítěte do NRP, kdy pěstouni po určitou dobu (i několik let) nemají doprovázející organizaci a s tím související podpurné služby a vzdělávání.

Jako nezbytné se jeví skupinu osvojitelů neopomíjet a hledat pro ně možnosti odborné pomoci a podpory v rámci KÚ nebo příslušných neziskových organizací. Určitá forma doprovázení a průběžného vzdělávání může mít obrovský vliv na průběžné zvyšování jejich kompetencí. Kromě toho to má ale také psychologický efekt, kdy jsou čekající budoucí náhradní rodiče frustrovaní a cítí se po velmi intenzivní fázi v období absolvování přípravy najednou odstrčení a jejich důvěra v systém SPOD velmi klesá.

2.5 Obsah přípravy

Z upřesnění cílů vyplývá minimální obsah přípravy.

- Důležité je, aby byl obsah aktualizován podle vývoje situace v NRP a reagoval na obecné potřeby dětí, pro které se hledají náhradní rodiče. Obsah přípravy by měl být jasně dán, ale zároveň dávat dostatek prostoru pro individuální potřeby účastníků přípravy.

Níže specifikovaný obsah lze chápat jako určité minimum k obsahu přípravy a lze jej dále podrobněji rozpracovat dle metodiky organizace pověřené k přípravě či příslušného KÚ. Okruhy témat jsou uvedené podrobněji než okruhy uvedené ve Vyhlášce, ale v zásadě z nich vycházejí.

2.5.1 Okruhy témat základní část přípravy (48 hodin)

Potřeby dítěte v NRP a jejich naplňování⁴²

- traumata a ztráty dítěte
- nenaplněné potřeby dětí v NRP a jejich projevy
- reakce na tyto projevy a naplňování potřeb
- komunikace s dítětem v NRP

Problematika attachmentu⁴³

- vliv attachmentu na vývoj dítěte
- poruchy attachmentu a jejich projevy
- rozvoj / budování attachmentu
- principy terapeutického rodičovství

Příchod dítěte do rodiny

- zásady předávacího procesu s ohledem na potřeby a ztráty dítěte
- převzetí dítěte z PPPD / z pobytového zařízení

Respekt k dítěti v NRP⁴⁴

- rozvoj schopností a zájmů dítěte
- přiměřená očekávání
- respekt k individualitě dítěte (povaha, temperament, kulturní a etnický původ, vlastní tempo psychomotorického vývoje, případná zdravotní omezení, psychické potíže apod.)
- respekt k rodinné historii a původní rodině dítěte

Identita dítěte v NRP⁴⁵

- význam biologické rodiny pro budování identity dítěte
- zpracování životního příběhu dítěte, včetně příchodu dítěte do náhradní rodiny
- kniha života jako nástroj v práci s identitou dítěte
- vliv kontaktů s biologickou rodinou na budování identity dítěte
- život v pobytovém zařízení / v PPPD jako součást životního příběhu dítěte
- pozitivní přístup pečujících osob k biologické rodině

Kontakt s biologickou rodinou⁴⁶

- podpora kontaktu dítěte s biologickou rodinou
- druhy kontaktů (povídání, telefon, písemný, návštěva atd.)
- pravidla kontaktu s biologickou rodinou
  - zásady bezpečného kontaktu
  - příprava rodiny a dítěte na setkání
  - specifika asistovaných kontaktů
- právní rámec v případě pěstounské péče
  - právo na kontakt s rodiči, rodiče jako zákonní zástupci dítěte

⁴² Více k tématu např. PURVIS, Karyn, 2013. Dítě v nové rodině.

⁴³ Více k tématu např. HUGHES, Daniel, 2009. Attachment focused parenting: Effective strategies to care for children.

⁴⁴ Více k tématu např. PURVIS, Karyn, 2013. Dítě v nové rodině.

⁴⁵ Více k tématu např. PURVIS, Karyn, 2013. Dítě v nové rodině.

⁴⁶ Více k tématu např. VLČKOVÁ, Helena a kol., 2015. Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou.

Právní úprava NRP

- formy NRP a jejich konkrétní podoba v praxi
- rozdíly A/PP/PPPD
- proces zprostředkování NRP
- práva a povinnosti pěstounů
- práva a povinnosti osvojitelů
- práva a povinnosti biologických rodičů

Systém NRP a spolupráce s odborníky⁴⁷

- náhradní rodič jako člen týmu
- spolupráce s institucemi a odborníky
- role jednotlivých účastníků
- práce s IPOD dítěte

Práce s vlastními dětmi zájemce⁴⁸

- jak kontinuálně s vlastními dětmi pracovat na přijetí dítěte v rámci NRP
- samostatná dětská příprava

Rodinný systém zájemce, sociální kontakty a změny po příchodu svěřeného dítěte

- zapojení širší rodiny a blízkých přátel již v procesu příprav, předání základních informací o specifikách dítěte v NRP
- nakládání s důvěrnými informacemi o dítěti
- podpora širší rodiny, vzájemná komunikace
- psychohygiena a prevence syndromu vyhoření

2.5.2 Doplnující témata pro speciální část přípravy určenou pro zájemce o PPPD (navazujících 24 hodin)

Proces převzetí, péče o dítě a jeho předání

- postup při převzetí novorozence / staršího dítěte
- specifika péče o novorozence umisťované do PPPD (syndrom fetálního alkoholového syndromu, syndrom NAS, riziko infekce žloutenky typu C, děti předčasně narozené apod.)
- specifika péče o starší děti u umístění u PPPD (jak s dětmi komunikovat o dané situaci)
- budování bezpečného attachmentu
- předávací proces bezpečnou formou pro dítě (fáze seznamování, fáze přípravy na předání a fáze konečného předání)
- úskalí předávacího procesu (bezpečné navázání dítěte na nové pečující osoby, prevence traumatu ze ztráty, „odpoutání“ pěstouna na přechodnou dobu – vyrovnání se s odchodem dítěte)
- odpočinek pěstouna po předání dítěte
- supervize / reflexe průběhu péče o dítě

⁴⁷ Více k tématu např. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. *Průvodce k vyhodnocení situace dítěte*. Dostupné na: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14509/komentar.pdf>

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009. *Metodické doporučení MPSV č. 2/2009 k vyhodnocování situace dětí v obtížné sociální situaci*. Dostupné na: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7266/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-2.pdf

⁴⁸ ČERNÁ, Ria a SVOBODA, David, 2011. *Metodika přípravy k pěstounství*.

Obsah a forma pravidelného vyhodnocování situace dítěte, vedení záznamů

- vedení pravidelných záznamů o dítěti v PPPD
- fotodokumentace vývoje dětí

Role PPD v rámci systému SPOD

- nastavení komunikace s pracovníky OÚ ORP a KÚ
- vymezení rolí a s tím souvisejících kompetencí

2.6 Forma přípravy

Z hlediska dosažení cílů přípravy, které jsou popsány výše má zásadní význam také forma a metody, kterými je obsah účastníkům zprostředkován. Forma přípravy uvedená ve Vyhlášce koresponduje se stanovenými cíli jen částečně.

Vyhláška uvádí formu individuální vedoucí k sebepoznání a poznání zájemců a formu skupinovou k osvojení znalostí a dovedností. V praxi však lze k sebepoznání i poznávání účastníků dojít i při skupinové formě, někdy je naopak i vhodnější.

- Záleží na výběru konkrétních použitých metod. Některé znalosti lze předat během individuálního setkání, nebo načerpat samostudiem, některá témata vyžadují skupinovou práci. Forma musí být vždy provázána s obsahem a cílem přípravy.

2.6.1 Skupinová forma

Jedná se o formu se sebezkušenostními aktivitami, která je určená pro získávání informací, sdílení ve skupině, skupinové aktivity apod. Skupinově je možné pracovat jak v rámci celé skupiny účastníků přípravy, tak i v rámci práce v menších skupinkách, kdy je větší prostor pro sdílení názorů a postojů k probíraným tématům.

2.6.2 Individuální forma

Individuální forma je primárně určena:

- k reflexi obsahu přípravy,
- k prostoru pro individuální doplnění obsahu,
- ke sdělení informací, které jsou osobní, nebo na ně nebyl v rámci skupinové práce prostor,
- k reflexi osobního posunu zájemce v návaznosti na průběh přípravy.

Individuální formu přípravy lze využít v rámci práce s účastníky mezi jednotlivými skupinovými setkáními nebo během individuálního setkání účastníků přípravy s lektory v jejich domácím prostředí.⁴⁹

- Během přípravy je nutné klást důraz na individuální potřeby jednotlivých účastníků tak, aby každý měl dostatek prostoru zpracovat získané informace a dojít tak následně k rozhodnutí, zda se stane či nestane náhradním rodičem. Proto je třeba brát časovou dotaci, která je dána Zákonem jako minimální (protože tak je také definována) a v případě potřeby rozsah navýšit. A to jak ve skupinové, tak v individuální části.

2.7 Metody přípravy

Nakládání s obsahem přípravy z hlediska výběru vhodných metod pro jeho zprostředkování se jeví jako jedno ze zásadních kritérií přípravy. Předpokládá dobře propracovanou metodiku přípravy, zkušenosti z praxe a odbornost

⁴⁹ Díky setkání v prostředí, které je pro účastníky bezpečné a přirozené, je pro lektory snazší probírat citlivá témata, která jsou nedílnou součástí přípravy, a zároveň mají lektori mnohem větší prostor sledovat interakci a komunikaci mezi členy domácnosti.

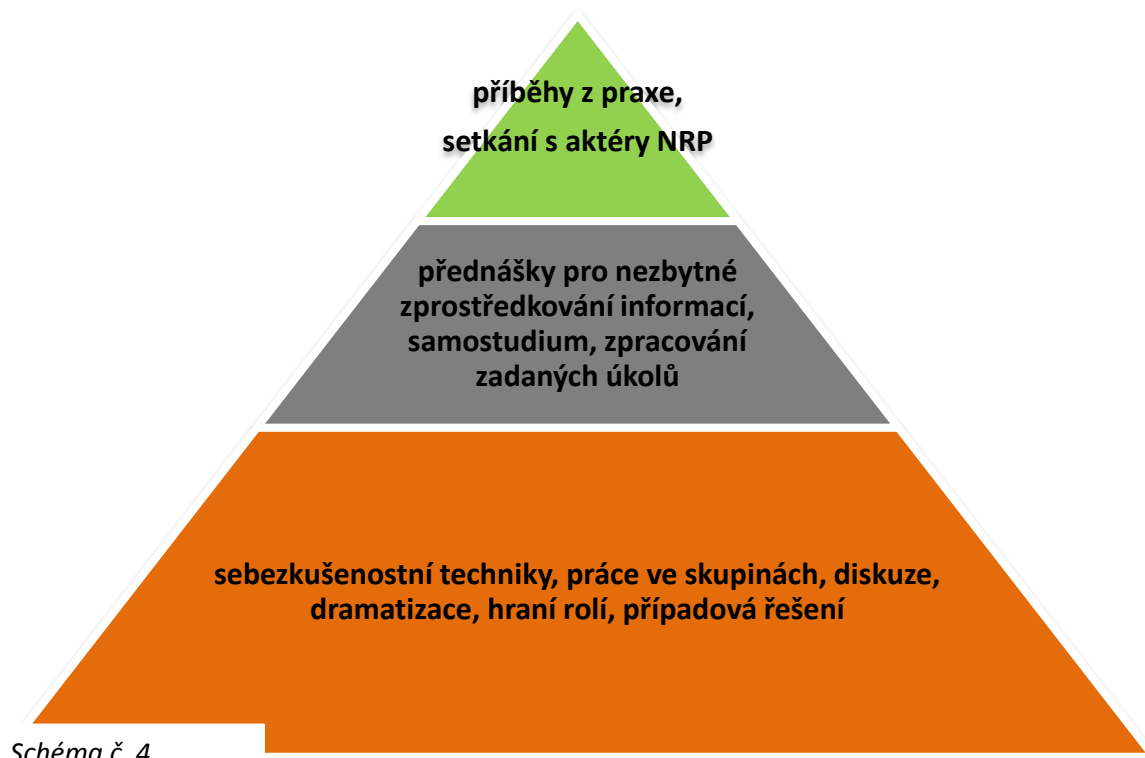
lektorů. Pro dosažení stanovených cílů přípravy nelze spoléhat na frontální výuku formou přednášky. **Naopak se jako velmi efektivní jeví využití spolupráce se zkušenými náhradními rodiči.** Náhradní rodič v roli lektora přípravy může sdílet své praktické zkušenosti z výkonu NRP a dávat prostor pro dotazy účastníků, které by „odborníkoví“ nepoložili.

- Toto je možné zapojením zkušeného náhradního rodiče do celého průběhu přípravy jako lektora (např. přípravy PRIDE) nebo formou jednorázového (opakovaného) setkání účastníků s náhradními rodiči.

Aby došlo ke zprostředkování obsahu metodou zahrnující prožitky a umožňující spolupráci, je třeba použít postupy pro aktivní zapojení účastníků a týmovou práci (SILBERMAN, 1997). Patří sem:

- sebezkušenostní techniky,
- práce ve skupinách,
- diskuze,
- dramatizace, hraní rolí,
- případová řešení,
- přednášky pro nezbytné zprostředkování informací,
- samostudium, zpracování zadaných úkolů,
- videa, příběhy z praxe.

Orientační míra zastoupení konkrétních metod v rámci přípravy je naznačena ve schématu č. 4.

2.8 Dětská příprava

Dle Zákona se v rámci přípravy provádí také příprava dětí zájemce. Dětskou přípravu lze realizovat individuálně, nebo skupinově.

Čerpat inspiraci lze ze zahraniční praxe, jak uvádí Analýza kvality příprav žadatelů o NRP (IPŘ 2017). Například v Irsku kurz pro děti probíhá formou dvou tříhodinových setkání a vede ho proškolený sociální pracovník a druhým lektorem je dospělá vlastní dítě pěstounů.

V naší legislativě není rozsah dětské přípravy zakotven. Je vhodné realizovat s dětmi více než jedno setkání, a to jednak vzhledem k množství tematických okruhů, a také aby se děti mohly doptávat na otázky, které je na první schůzce nenapadnou.

- Je vhodné mít zpracovaný obsah dětské přípravy tak, aby byly informace podávány dětem pro ně srozumitelnou formou, ideálně v elektronické nebo papírové podobě (děti tak mají prostor vrátit se k probíraným tématům také mimo přípravu).
- Dětská příprava by neměla být omezována věkem dětí v rodině zájemců. I zletilé nebo dospívající děti by měly mít možnost získat odpovídající množství informací a sdílet své názory a obavy s odborníky i dalšími dětmi.
- Dětská příprava je záležitostí nejenom lektorů, ale zejména rodičů dětí.⁵⁰

2.8.1 Obecné principy

Obecné principy, které má dětská příprava odrážet, lze vysledovat např. dle principů programu PRIDE pro přípravu dětí (MPSV, 2015)⁵¹. Jedná se o tyto principy:

- důraz na navázání důvěry s dítětem
- předem dané zpracované okruhy témat v podobě pracovních listů pro děti, které dětem a mladým dospělým zůstávají i po skončení přípravy (příručka pro děti ve věku 5-11 let; příručka pro děti ve věku 12 let a výše)
- předávání informací uzpůsobené věku dítěte (mít k dispozici zpracované okruhy témat dle různých věkových kategorií)
- využití zážitkových metod
- prostor pro otázky k zamyšlení, diskuze
- informace doplněné odkazy na vhodnou dětskou literaturu a pohádky / filmy pro děti
- vedení rodičů dětí k další kontinuální přípravě a práci s vlastními dětmi i po příchodu přijatého dítěte

- Obecné principy dětské přípravy musí být rovněž v souladu se základními principy přípravy jako nedílné součástí OP zájemce o NRP (více viz kapitola 2.3 této publikace).

2.8.2 Okruhy témat

Okruhy témat, která je nezbytné do dětských příprav zahrnout, lze také čerpat z příručky z programu PRIDE (MPSV, 2015)⁵²:

- formy NRP a co znamenají v praxi z pohledu dítěte
- proces přijetí dítěte do rodiny v rámci NRP (názorně jednotlivé kroky) a spolupráce v týmu (zapojení lidí a instituce)
- děti v NRP (odkud přicházejí a proč, jaká je jejich rodina)
- jaké těžkosti dítě v NRP dříve zažilo a jak se vyrovnává se ztrátou vlastní rodiny
- zásady bezpečného přijetí dítěte do rodiny
  - změny, které příchod dítěte přinese
  - jak usnadnit přijatému dítěti, aby se v rodině cítilo dobře
  - co může být pro vlastní děti nepříjemné
  - které situace mohou být pro vlastní děti ohrožující a důležitost nebát se svěřit a hovořit s dospělými
- dělení se o pozornost rodičů, zásah do soukromí dětí a jak se s tím vyrovnat (nárok na vlastní čas s rodiči a respekt osobního prostoru)
- důvěrnost informací (jak nakládat s informacemi o dítěti v NRP)

⁵⁰ MERTOVIÁ, Johana a SVOBODOVÁ, Alena, 2015. Odborná příprava PRIDE pro náhradní rodiče. Příprava dětí – příručka pro lektora, str. 3. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.

⁵¹ MERTOVIÁ, Johana a SVOBODOVÁ, Alena, 2015. Odborná příprava PRIDE pro náhradní rodiče. Příprava dětí – příručka pro lektora. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.

⁵² MERTOVIÁ, Johana a SVOBODOVÁ, Alena, 2015. Odborná příprava PRIDE pro náhradní rodiče. Příprava dětí – příručka pro lektora. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.

U dětí starších 12 let a mladých dospělých:

- co je to vztahová vazba, jak vzniká a proč je někdy narušená
- projevy dítěte s poruchami vztahové vazby
- vlastní rodina dítěte

2.9 Příprava zájemce o druhé a další dítě

Příprava zájemce o druhé a další dítě je zakotvena v Zákoně pouze obecně. Cenné informace pro vyhodnocení rozsahu přípravy může v případě pěstounů přinést pracovník OÚ ORP a pracovník doprovázející organizace pěstounů, kteří dlouhodobě s rodinou spolupracují na základě zákonné povinnosti.

- Je třeba zohlednit primárně potřeby dětí, které v rodině zájemce žijí, a to jak dětí svěřených do NRP či dětí vlastních.

Vliv na tematické složení přípravy má také to, jaké vzdělávání již pěstouni či osvojitelé absolvovali během dosavadního výkonu náhradního rodičovství a plnění povinnosti pravidelného vzdělávání (u pěstounů), aby se témata zbytečně neopakovala.

Podklady, které mohou být nápomocny při definici potřeb rodiny, jsou zprávy v případě pěstounů doprovázející organizací a v IPOD svěřených dětí, které mají zájemci již v péči a které zpracovává OÚ ORP dětí.

Na základě zjištěných silných a slabých stránek v průběhu OP a vyhodnocení potřeb rodiny může být stanoven individuálně okruh témat přípravy zájemců o druhé a další dítě a v souvislosti s tím i časový rozsah přípravy.

2.9.1 Obecné principy

- Součástí příprav zájemců o druhé a další dítě je jak skupinová, tak individuální forma.
- V rámci individuální přípravy je vhodná minimálně jedna návštěva v rodině⁵³, aby bylo možné sledovat interakci členů rodiny v jejich rodinném prostředí a byla možnost případně hovořit s členy širší rodiny.
- Nutnou součástí přípravy je i dětská příprava.

- Obecné principy přípravy pro zájemce o druhé a další dítě musí být v souladu se základními principy přípravy jako nedílné součásti OP zájemce o NRP (více viz kapitola 2.3 této publikace).

2.10 Zjišťování zpětné vazby

Dle přílohy Vyhlášky týkající se standardů kvality OSPOD konkrétně kritéria 16 „Zvyšování kvality výkonu sociálně-právní ochrany“ má mít pověřená osoba písemně stanovena pravidla pro zjišťování zpětné vazby od cílové skupiny i dalších spolupracujících subjektů i osob. V zahraničí je běžná praxe dlouhodobého sledování efektivity příprav sledováním kvality poskytované pěstounské péče a spokojenosti pěstounů.

Zpětná vazba mimo jiné slouží k tomu, aby lektori přípravy mohli zjistit, která témata byla pro účastníky důležitá, co se osvědčilo a co je naopak třeba zlepšit.

Dále má zpětnou vazbu získat i KÚ jako zadavatel přípravy, jehož úkolem je monitorovat, jak efektivní je konkrétní příprava.

- Je velmi vhodné evaluovat přípravu i s odstupem času. Zpětná vazba zjišťovaná např. od pracovníků OÚ ORP nebo doprovázejících organizací, náhradních rodičů, kteří ji absolvovali je důležitá z hlediska praktického dopadu přípravy, jejímu skutečnému přínosu pro praxi a předcházení neúspěšnosti NRP.

⁵³ Návštěva rodiny může být provedena kýmkoliv z posuzujících subjektů.

- Zjišťování zpětné vazby na průběh ukončené přípravy od zájemce o NRP je v souladu s principem týmovosti (více viz kapitola 2.3 této publikace).

2.11 Závěrečná zpráva z přípravy

- Zpráva z přípravy je důležitým podkladem pro OP. Dává informaci o naplnění cílů přípravy a o kompetencích zájemce ve vztahu k NRP.

2.11.1 Obecné principy

Transparentnost

- Lektor by na začátku přípravy měl účastníky seznámit s tím, že výstupem přípravy bude závěrečná zpráva z přípravy, vysvětlit účel této zprávy (v návaznosti na vysvětlení cílů přípravy), způsob komunikace s ostatními subjekty podílejícími se na OP (zejména s posuzujícím psychologem, s oprávněnou úřední osobou KÚ).
- Ve zprávě nelze popisovat dojmy lektora, ale nutná jsou fakta (odůvodnění proč, odkazovat na zdroj zjištění např. pozorování, rozhovor, návštěva rodiny apod.).⁵⁴
- Je nezbytné zájemce s obsahem závěrečné zprávy seznámit, a to před odesláním zprávy na KÚ a dát mu prostor pro jeho vyjádření; obdobně je třeba postupovat u dětí s ohledem na jejich věk a rozumovou vyspělost (zejména dětí starších 12 let a dětí zletilých).

Týmovost

- Závěrečná zpráva by měla zahrnovat informace ze všech částí přípravy (např. ze specializované části přípravy pro PPD, dětské přípravy).
- Pokud se na přípravě podílí více lektorů je nutné všechny jejich poznatky shrnout do závěrečné zprávy, za kterou odpovídá lektor přípravy, nejlépe ten, který se účastnil přípravy v celém jejím rozsahu.
- V případě, že zájemce přípravu nedokončí, je třeba, aby lektor po domluvě se zájemcem informoval příslušný KÚ; obdobně je vhodné postupovat i u zájemce, jehož absence na přípravě přesáhla předem stanovený počet hodin (i v případě omluvené absence) a následně se domluvit s KÚ a se zájemcem na dalším postupu.
- Závěrečnou zprávu je třeba sepsat v dostatečném rozsahu, aby byla relevantním podkladem OP, a po ukončení přípravy je nutné ji bezodkladně doručit (nejlépe osobně) na KÚ.

Individuální přístup

- Pokud v rodině zájemce žije dítě, je třeba zahrnout do zprávy i poznatky z dětské přípravy.
- Pokud v domácnosti zájemce, případně domě, žije další osoba, která se bude podílet na výchově přijatého dítěte je třeba rovněž rozhovor s ní zahrnout do zprávy.

⁵⁴ Je vhodné, aby si lektor během přípravy dělal průběžné poznámky o kompetencích zájemce o NRP důležité pro obsah závěrečné zprávy, je třeba opět na tuto skutečnost zájemce předem upozornit.

- Je vhodné ve zprávě zahrnout popis silných stránek, které byly u zájemce zjištěny a zmínit i oblasti, na kterých je třeba dále pracovat, a které jsou slabými stránkami zájemce.
- Je vhodné se zájemcem v průběhu přípravy diskutovat otázku, jakému dítěti by dokázal podle svého názoru zajistit péči, a toto pak v závěrečné zprávě shrnout; pokud zájemce odmítá dítě jiného etnika, dítě se zdravotním postižením, dítě staršího věku, je třeba doplnit do zprávy, čím toto odůvodňuje. Tyto informace je třeba doplnit o poznatky lektora, jakému dítěti by měl být zájemce schopný poskytnout potřebnou péči.
- Závěrečná zpráva z přípravy může sloužit i jako východisko pro plánování doprovázení v rámci uzavřené dohody o výkonu PP. Je důležité doporučit zájemci, aby závěrečnou zprávu z přípravy sdílel s pověřenou osobou; toto platí obdobně u zájemce o osvojení, který plánuje využít doprovodnou službu.

2.11.2 Obsah zprávy

Závěrečná zpráva z přípravy by vždy měla obsahovat tyto oblasti:

- identifikační údaje (jméno, příjmení, bydliště, počet dětí v domácnosti);
- popis procesu přípravy (rozsah přípravy, místo a termín konání, jména lektorů, případně data návštěvy; v rodině, účast zájemce na přípravě, včetně absence a její náhrady);
- forma NRP, o které zájemce uvažuje či uvažoval;
- naplnění / nenaplnění cílů odborné přípravy;
- silné stránky zájemce ve vztahu k předpokladu stát se náhradním rodičem;
- slabé stránky zájemce ve vztahu k předpokladu stát se náhradním rodičem, včetně doporučení, co dále rozvíjet a jakým způsobem;
- shrnutí jakému dítěti by dokázal / nedokázal zajistit potřebnou péči a domov;
- informace, zda zájemce obdržel pracovní materiály, které může používat i po skončení přípravy a případně jaké;
- závěrečné shrnutí;
- prostor pro vyjádření zájemce ke zprávě;
- podpis lektora / lektorů;
- podpis zájemce / zájemců;

V případě konání dětské přípravy nebo specializované části přípravy pro zájemce o PPPD závěrečná zpráva obsahuje navíc informace: o místě, termínu, časovém rozsahu, formě (individuální / skupinová / obojí), obsahu přípravy; zjištěné informace o zájemcích nebo jejich dětech; jméno lektora, který vedl tuto část přípravy.

- Závěrečná zpráva z přípravy musí být rovněž v souladu se základními principy přípravy jako nedílné součásti OP zájemce o NRP (více viz kapitola 2.3 této publikace).

2.12 Lektor přípravy

Lektor přípravy je jedním ze subjektů, který se podílí na OP zájemce o NRP. Jeho poznatky o předpokladech zájemce o NRP stát se náhradním rodičem jsou obsaženy v závěrečné zprávě z přípravy a jsou nedílnou součástí spisové dokumentace zájemce.

Lektor přípravy je osoba, která by měla kromě náležitostí daných Zákonem naplňovat i další předpoklady nezbytné k tomu, aby příprava splnila stanovené cíle.

2.12.1 Obecné principy

- V rámci přípravy by měl být určen vždy jeden lektor, odpovědný za zpracování závěrečné zprávy z přípravy. K tomu, aby měl dostatek podkladů a informací o zájemci, je nezbytné, aby se účastnil přípravy v **celém jejím** rozsahu a mohl tak sledovat vývoj zájemce během celé přípravy.

Lektor odpovědný za zpracování závěrečné zprávy z přípravy by měl:

- mít dostatečné praktické zkušenosti v oblasti NRP;
- odpovídat za celkový průběh přípravy, včetně bloků jejichž obsah zajišťuje jiný lektor;
- průběžně se vzdělávat v tématu SPOD (Je vhodné, aby témata vzdělávání maximálně korespondovala s okruhem témat přípravy, viz kapitola 2.5 Obsah přípravy);
- mít pracovní zkušenost s vedením skupiny a lektorské dovednosti;
- účastnit se minimálně 1x za rok supervize, která je zaměřena na téma přípravy;
- být transparentní směrem k ostatním subjektům podílejícím se na OP, včetně zájemce o NRP (např. být schopen doložit své průběžné vzdělávání, supervizi apod.⁵⁵);
- být schopen pracovat v týmu a úzce spolupracovat se zadavatelem přípravy (KÚ).

- Lektor přípravy by krom výše uvedeného měl jednat v souladu se základními principy přípravy jako nedílné součástí OP zájemce o NRP (více viz kapitola 2.3 této publikace).

2.13 Závěrečná doporučení

Doporučení pro praxi

Příprava je součástí OP zájemce o NRP a směřuje k diagnostickému cíli, kde důraz má být kladen na „sebepoznání“ a diagnostiku účastníků. Cíl tréninkový je ovšem v přípravách také nezbytný. Bez něj by nebylo možné naplnit cíl diagnostický, kdy zájemce potřebuje ke zvážení svého rozhodnutí pro NRP mít adekvátní informace. Je možné využívat různých modelů či typů přípravy, avšak za předpokladu naplnění základní principů přípravy předkládané publikace.

Upřesnění metodických materiálů

Cílem MPSV je vyjasnit, sjednotit a zprůhlednit systém OP v rámci celé České republiky. S tím souvisí nutnost stejného postupu i pro změny v oblasti přípravy. Základním principem je liberalizace systému, která však musí být nutně doprovázena nastavením jednoznačných mechanismů kontroly a řízení kvality (tj. akreditační princip).⁵⁶

Minimální standardy příprav a proces akreditace

Pro zaručení kvality přípravy napříč všemi kraji a bez ohledu na pořádající organizaci doporučujeme zavést minimální standardy příprav, které budou v souladu s obecnými principy přípravy (více viz kapitola 2.3 této publikace) a případně proces akreditace. Zároveň by tento fakt nastavení jednotné úrovně kvality přípravy mohl vytvořit prostor pro „prostupnost příprav“ mezi jednotlivými kraji, kdy by za současného stavu čekání na „naplnění“ přípravy mohli zájemci absolvovat přípravu v jiném kraji a rychleji se tak stát případnými pěstouny, což by bylo přínosné nejen pro ně (z hlediska délky procesu), ale především pro děti, které na svěření do PP čekají. Zároveň by tato změna měla vést i ke snížení celkové nákladovosti na přípravy, protože by nedocházelo k realizaci pouze částečně naplněné skupinové přípravy.

⁵⁵ Tím je sledováno, aby zadavatel přípravy či její organizátor měl možnost vybrat mezi více lektory a sledovat jejich kvalitativní stránku.

⁵⁶ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o náhradní rodinnou péči a jejich následného vzdělávání [online], s. 132 [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analiza-kvality-priprav-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-a-jejich-nasledneho-vzdelavani>.

Standardizace přípravy

Standardy kvality, které upravuje Vyhláška, je vhodné specifikovat pro přípravy zájemců o NRP a dále je rozpracovat. Dle Analýzy kvality příprav žadatelů (IPŘ 2017) by bylo vhodné zavést specializaci inspekce standardů kvality se zaměřením na přípravu. Dále je vhodné sjednotit ve směru k odborným přípravám také standardy kvality OSPOD a standardy kvality pověřených osob.

Zavedení státního příspěvku na úhradu nákladů spojených s přípravou

Vzhledem k tomu, že kvalita přípravy je přímo závislá na ceně, za kterou jsou přípravy poskytovány, a s tím související problematika kritéria „minimální ceny“ v případě poptávky po poskytovateli, doporučujeme podpořit změnu systému tak, aby hlavním kritériem byla kvalita, a to zavedením státního příspěvku na úhradu nákladů spojených se zajišťováním příprav zájemců o náhradní rodinnou péči (obdoba státního příspěvku na výkon pěstounské péče). Šlo by o fixní částku vyplácenou podle počtu zájemců, kteří byli zařazeni do přípravy v příslušném roce. Garantovaný finanční zdroj ve formě státního příspěvku by mohl vést k tomu, že realizátoři příprav začnou sami aktivně vyhledávat potenciální zájemce o NRP. Současně s tímto motivačním prvkem by bylo nutno zavést rovněž kontrolní mechanismy spočívající ve stanovení vazby výše státního příspěvku na úspěšné dokončení příprav. Dalším přínosem by mohla být větší flexibilita zajišťování příprav.⁵⁷

Podpora zájemců v období od zařazení do evidence žadatelů do přijetí dítěte do péče

V současné době neexistuje žádná podpora zájemců, kteří nejsou v režimu dohody o výkonu PP. Od absolvování přípravy do nabytí právní moci rozhodnutí o svěřeni dítěte do PP či osvojení jsou tito lidé bez nároku na podporu nebo doprovázení. Přitom je toto období velmi klíčové pro pokračování započatého procesu vzdělávání a porozumění problematice NRP. Zároveň jde o období, kdy se zájemci během procesu zprostředkování rozhodují o tom, zda jsou, tentokrát už konkrétnímu dítěti, schopni zajistit potřebnou péči a podporu. Právě v tomto období je tedy nutné, aby měli podporu a doprovázení. Toto doprovázení může být dáno do kompetence KÚ, příslušného OÚ ORP zájemců nebo rozšíření systému „doprovázení“ na bázi dohody nejenom na osoby pečující a osoby v evidenci, ale také na zájemce (možnost uzavřít smluvní vztah se zájemcem odpovídající dohodě o výkonu pěstounské péče již po úspěšném ukončení celé přípravy, s podporou ze strany státu ve formě odpovídajícím způsobem sníženého státního příspěvku).

3. Část II. Další vzdělávání zájemců o NRP

V této části publikace se budeme zabývat doporučením v oblasti dalšího vzdělávání osvojitelů, pěstounů či pěstounů na přechodnou dobu, kteří se účastnili OP, následně byli zařazeni do evidence žadatelů příslušného KÚ, a tedy jim byla NRP zprostředkována prostřednictvím orgánů SPOD. Problematice příbuzenské pěstounské péče je věnován samostatný materiál, a tudíž je zde více nerozebíráme.

3.1 Legislativní úprava dalšího vzdělávání zájemce o NRP

3.1.1 Povinnost dalšího vzdělávání

Další vzdělávání zájemců o NRP po jejich zařazení do evidence žadatelů se liší.

---

⁵⁷ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o náhradní rodinnou péči a jejich následného vzdělávání [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravonadestvi.cz/stahnout-soubor/analyza-kvality-priprav-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-a-jejich-nasledneho-vzdelavani>.

- Osvojitelé nejsou dle zákona povinni se dále vzdělávat, a tudíž není ani povinně dán nikdo, kdo by jim vzdělávání zajišťoval. Avšak v praxi pečují o děti s velmi podobnými potřebami, jako mají děti v jiných typech NRP.

Pěstouni na přechodnou dobu jsou Zákonem definováni jako osoby v evidenci (§ 27a Zákona) a už ode dne zařazení do evidence jim vzniká povinnost dalšího vzdělávání dle § 47a odst. 2 f) Zákona. **Pěstounům** vzniká povinnost vzdělávat se až poté, co je jim soudem svěřeno dítě do NRP, jelikož až poté se stávají osobou pečující. (§ 47a Zákona).

Práva a povinnosti **osoby pečujících a osob v evidenci** tedy definuje § 47a Zákona. Ke vzdělávání uvádí v odstavci 2 f), že mají „povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.“

Analýza kvality příprav žadatelů o NRP a jejich následného vzdělávání (IPŘ, 2017) upozorňuje, že podle aktuálního právního výkladu nelze jednorázové nesplnění vzdělávací povinnosti považovat za závažné porušení dohody o výkonu pěstounské péče. I při opakovaném neplnění vzdělávací povinnosti (ve dvou po sobě jdoucích 12 měsíčních obdobích) je jedinou sankční možností doprovázejících subjektů výpověď dohody podle § 47c odst. 2 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí a její nahrazení správním rozhodnutím obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

3.1.2 Dohoda o výkonu PP

S povinným vzděláváním osob pečujících a osob v evidenci souvisí fakt, že ze Zákona uzavírají **Dohodu o výkonu pěstounské péče** dle § 47b, odst. 1 Zákona:

*„Obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má trvalý pobyt osoba pečující nebo osoba v evidenci, navrhne této osobě uzavření dohody o výkonu pěstounské péče, která **upraví podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností založených v § 47a** a současně informuje o možnosti uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče podle odstavce 4“, tedy „pokud není dohoda o výkonu pěstounské péče uzavřena s příslušným obecním úřadem obce s rozšířenou působností, může dohodu o výkonu pěstounské péče se souhlasem příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností uzavřít s osobou pečující nebo osobou v evidenci obecní úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu nemá osoba pečující nebo osoba v evidenci trvalý pobyt, krajský úřad nebo pověřená osoba.“*

Dle § 47d Zákona má pak doprovázející organizace nárok na státní příspěvek, který je určen na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí. Nakládání s příspěvkem je upraven metodickým materiálem MPSV.⁵⁸

3.1.3 Následné vzdělávání upravené Vyhláškou

Vyhláška se dotýká následného vzdělávání osob pečujících a osob v evidenci v § 2, který pojednává o obsahu individuálního plánu ochrany dítěte, kdy v odstavci 1 e) jsou specifikovány metody práce s rodinou a rozsah intervencí a pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte při péči o dítě a při jeho výchově.

Dále Vyhláška řeší **obsah, zaměření a způsob zajištění zvyšování znalostí a dovedností** v oblasti výchovy a péče o dítě pro osoby pečující a osoby v evidenci.

Zvyšování znalostí a dovedností osoby pečující a osoby v evidenci má být dle Vyhlášky zaměřeno na:

- „získávání nových informací a schopností v oblasti péče o dítě,
- získávání znalostí a dovedností při péči o specifické skupiny dětí, zejména dětí jiného etnika, dětí se zdravotním postižením, sourozeneckých skupin, dětí, které zažily týrání, zneužívání či zanedbávání,
- poskytování péče při změnách spojených se vzděláváním nebo vývojovými fázemi dítěte,
- zvládání krizových situací,
- návrat dítěte do původní rodiny a přechod do náhradní rodiny,
- přípravu dítěte na osamostatňování se související se zletilostí a odchodem z náhradní péče, s ohledem na věk dítěte a jeho vývojové a sociální potřeby.“

⁵⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Instrukce náměstkyně pro řízení sekce sociální politiky č. 8/2019.

3.1.4 Standardy kvality

Standardy kvality SPO jsou uvedeny v přílohách Vyhlášky.

Standardy kvality pro orgány sociálně-právní ochrany uvádí konkrétně příloha č. 1 této Vyhlášky.

- Pro orgány SPOD nejsou standardy pro následné vzdělávání osob pečujících a osob v evidenci definovány. Pouze zde kritérium 9 d) odkazuje na vypracování individuálního plánu ochrany dítěte.

Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí při poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami podle § 48 odst. 2 písm. d) až f) Zákona uvádí příloha č. 2 Vyhlášky. Zde se řeší kritéria pro další vzdělávání osob pečujících a osob v evidenci.

Konkrétně kritérium 10c říká: „Pověřená osoba plánuje společně s dítětem, osobou pečující nebo osobou v evidenci, rodinou dítěte, příslušným orgánem sociálně-právní ochrany **průběh pobytu dítěte v pěstounské péči**. Základem tohoto procesu je vyhodnocování realizované příslušným orgánem sociálně-právní ochrany a **individuální plán ochrany dítěte** vypracováváný příslušným orgánem sociálně-právní ochrany.“

Dále dle kritéria 10 d: „*má pověřená osoba pro osoby pečující a osoby v evidenci, se kterými má uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče, vypracovaný **následný vzdělávací plán** zaměřený na rozvoj kompetencí osoby pečující nebo osoby v evidenci a na zvyšování kvality výkonu pěstounské péče.*“

3.1.5 Vzdělávací plán

Instrukci k následnému vzdělávání osob pečujících a osob v evidenci lze nalézt v dokumentu Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravujícím práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění (MPSV 2013).

Zde jsou zmiňovány oblasti vzdělávání dle Vyhlášky a dále je zde uvedeno: „*zvyšování znalostí a dovedností pro osobu pečující nebo osobu v evidenci bude zajišťovat ten, kdo s touto osobou uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče nebo upravil podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností svým rozhodnutím buď sám, nebo prostřednictvím jiných fyzických či právnických osob. Je na odpovědnosti subjektu, který dohodu uzavřel (případně vydal správní rozhodnutí), aby zajistil vzdělávání u odborně způsobilých osob, tedy zejména osob pověřených podle § 48 odst. 2 písm. d), e) nebo f) zákona o sociálně-právní ochraně dětí, případně u subjektů poskytujících akreditované kurzy podle zákona o sociálních službách nebo oprávněných realizovat vzdělávací programy podle jiných právních předpisů.*“

Dle Manuálu implementace standardů kvality sociálně – právní ochrany (MPSV, 2014) má vzdělávání pěstounů za cíl především podpořit samotné pěstouny v rozvoji jejich kompetencí, a tím současně přispět ke zvyšování kvality výkonu pěstounské péče jako takové. Pro každou osobu pečující či osobu v evidenci má být sestaven následný vzdělávací plán zaměřený na rozvoj jejich schopností a dovedností užitečných a nápomocných při výkonu pěstounské péče.⁵⁹

- Zákon ani Vyhláška nestanovují formu vzdělávání.
- Vzdělávání může zahrnovat různé typy vzdělávacích akcí realizovaných většinou formou skupinových kurzů a výcviků zaměřených na témata vážící se k výkonu pěstounské péče.

„Vzdělávací plán musí navazovat na plán průběhu pobytu dítěte v pěstounské péči a být v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte. Volba formy vzdělávání může být upravena v rámci dohody o výkonu pěstounské péče. Pěstoun si může zvolit vzdělávání sám nebo se účastní jen vzdělávacích akcí zprostředkovaných nebo poskytovaných pověřenou osobou. Vzdělávací plán může obsahovat buď jen okruhy dalšího vzdělávání nebo přímo konkrétní kurzy, semináře či jiný typ podpory, který bude pěstoun v určitém časovém období absolvovat. Následný vzdělávací plán pěstouna se zpracovává na určité konkrétní časové období. Obvykle je to období jednoho roku v návaznosti na zákonný požadavek rozsahu vzdělávání. Pěstoun se na tvorbě svého vzdělávacího plánu sám aktivně podílí, zná jeho obsah a naplňuje jej. Vzdělávací plán pěstouna lze průběžně upravovat a doplňovat tak, aby pružně reagoval na jeho aktuální potřeby.“⁶⁰

⁵⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014. Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany [online], s. 76. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/19081/manual_PO.pdf

⁶⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014. Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany [online], s. 76. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/19081/manual_PO.pdf

3.2 Ukotvení dalšího vzdělávání zájemce o NRP v systému SPOD

Výše uvedené informace týkající se následného vzdělávání pěstounů je třeba dát do souvislostí systému SPOD.

Můžeme vycházet z následujícího schématu č. 5.

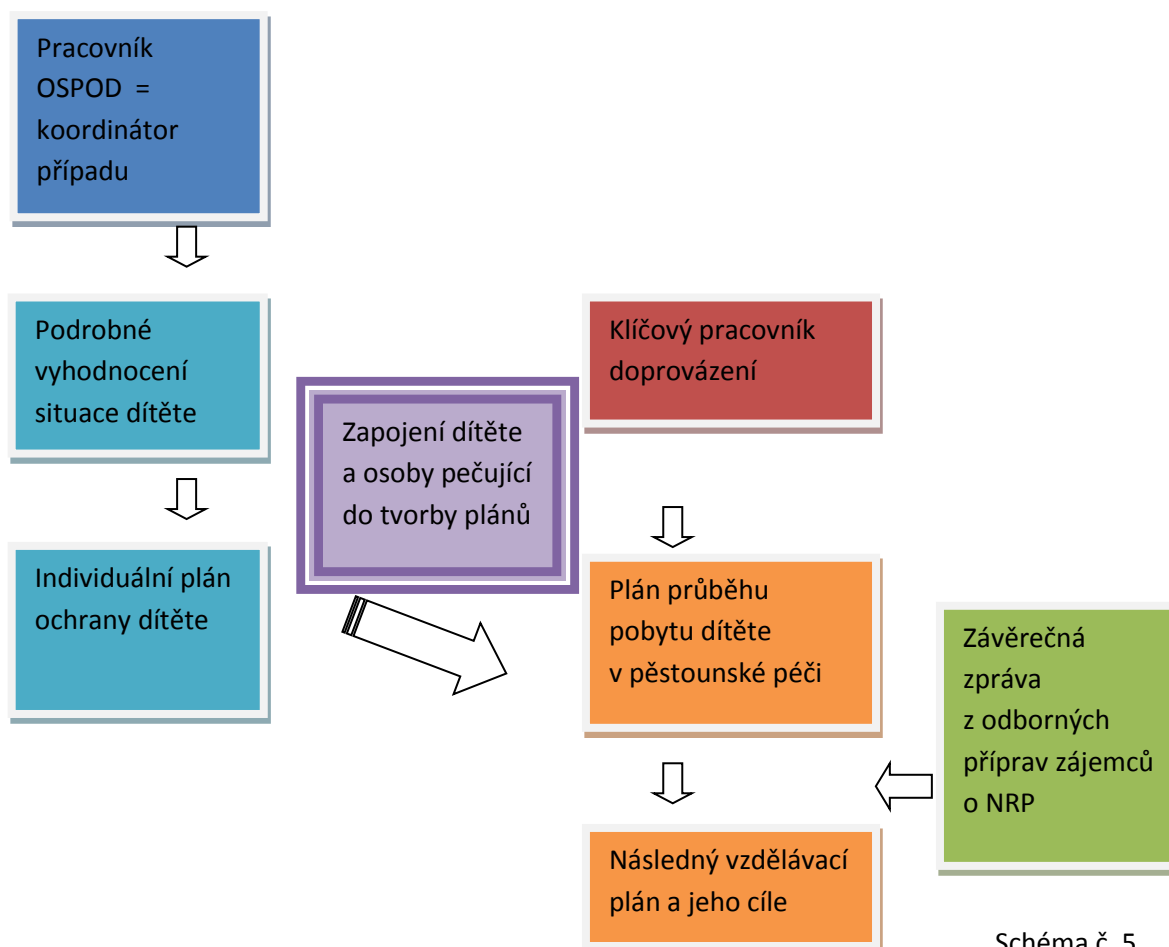

Schéma č. 5

Příslušný pracovník OÚ ORP, jakožto koordinátor případu, provádí podrobné vyhodnocení situace dítěte a na základě tohoto vyhodnocení vyhotoví ve spolupráci s pěstouny, dítětem i doprovázející organizací IPOD dle §10 Zákona.

Klíčový pracovník doprovázející organizace vyhodnotí potřeby a kompetence pěstounů ve vztahu k výkonu PP, přičemž významnou roli při tomto vyhodnocení by měla být závěrečná zpráva z přípravy a IPOD svěřeného dítěte.

- Závěrečná zpráva z přípravy však není v současné praxi klíčovému pracovníkovi doprovázení k dispozici automaticky, tento krok není nijak legislativně ukotven. Záleží na spolupráci pěstounů, zda doprovázející organizaci tuto zprávu poskytnou.

Na základě vyhodnocení potřeb a kompetencí pěstouna a zároveň na základě IPOD má klíčový pracovník doprovázející organizace sestavit ve spolupráci s pěstouny a svěřeným dítětem **plán průběhu pobytu dítěte v pěstounské péči** a následný vzdělávací plán (příloha č. 2 vyhlášky č. 473/2012 Sb.).

Vyhodnocení potřeb a kompetencí pěstounů je tedy jednoznačnou podmínkou a předpokladem pro stanovení následného plánu jejich vzdělávání. Je nezbytné se zabývat touto částí procesu před tím, než se budeme věnovat samotnému vzdělávání.

- **Vyhodnocení kompetencí ve vztahu ke vzdělávacím potřebám pěstouna by se mělo zaměřit na tyto oblasti:**
  - schopnost poskytnout dětem bezpečné rodinné zázemí a potřebnou péči;
  - schopnost reagovat na potřeby a projevy dítěte v NRP;
  - schopnost začlenit přijaté dítě do rodiny (i s ohledem na děti vlastní) a budovat vztahovou vazbu;
  - schopnost podporovat rozvoj identity dítěte a jeho vztahy s vlastní rodinou;
  - schopnost pracovat v týmu v rámci NRP (znalost rolí aktérů v rámci NRP a jejich kompetence, znalost; legislativy týkající se NRP, schopnost říci si o potřebnou pomoc apod.).

3.3 Hlavní a dílčí cíle

Jak už jsme uvedli dříve, u cílů následného vzdělávání převažují oproti přípravám cíle tréninkové (viz kapitola 2.4. Cíle přípravy).

Cíle následného vzdělávání nelze plošně a jednotně definovat, jelikož vycházejí z individuálních potřeb konkrétních dětí v NRP a hloubky kompetencí osob pečujících nebo osob v evidenci. Avšak jednotný je postup, který ke stanovení cílů vzdělávání vede. Klíčový pracovník doprovázející organizace má od pracovníka OÚ ORP k dispozici IPOD a na základě těchto informací sestavuje ve spolupráci s pěstouny a dítětem plán průběhu pobytu dítěte v PP a následně i vzdělávací plán (viz výše schéma č. 5).

3.4 Obsah vzdělávání

Obsah vzdělávání musí vést k naplnění stanovených cílů, a přitom respektovat okruhy dané Vyhláškou. Zákon ani příslušná Vyhláška nestanovují, že by semináře pro osoby pečující a osoby v evidenci měly být akreditovány, nicméně je vhodné, aby pěstouni byli předem seznámeni s rámcovým obsahem vzdělávání a nikoli pouze s názvem školení nebo tematickou oblastí.

Jak již bylo řečeno, musí být obsah absolvovaného vzdělávání prokazatelně v souladu se vzdělávacím plánem pěstounů, který proto musí být konkrétní a dokládat vzdělávací potřeby konkrétními výstupy z vyhodnocení.

- V případě doprovázení pěstounů pracovníky OÚ ORP nevyplývá dle standardů kvality OSPOD (příloha č. 1 Vyhlášky) povinnost sestavovat vzdělávací plán, a tak lze relevanci absolvovaného vzdělávání porovnávat pouze s cíli IPOD a výstupy podrobného vyhodnocení situace dítěte.

3.5 Forma a metody vzdělávání

Zákon ani příslušná Vyhláška nestanovují formu vzdělávání. Z Analýzy⁶¹ vyplývá přehled nejčastějších forem realizovaného vzdělávání.

Nejčastěji jsou realizovány jednodenní kurzy, následují víkendové pobyty. Méně využívané je samostudium odborné literatury a individuální vzdělávání prostřednictvím doprovázejícího pracovníka nebo forma e-learningu.

- Výhodou skupinových forem vzdělávání je příležitost pro setkávání a sdílení s ostatními pěstouny. Z tohoto důvodu by nikdy individuální forma vzdělávání (resp. e-learning, samostudium, četba literatury) neměla být převažující formou vzdělávání pěstounů.

⁶¹ INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o náhradní rodinnou péči a jejich následného vzdělávání [online], [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravenadetstvi.cz/stahnout-soubor/analiza-kvality-priprav-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-a-jejich-nasledneho-vzdelavani>.

- Vhodným doplněním vzdělávání se jeví supervize. Přestože je supervize významným nástrojem v pomáhajících profesích, v současném systému NRP není legislativně ukotvena její povinné využívání pro pěstouny i PPD.

Zákon v § 47a mezi práva osob pečujících řadí „právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců“. V rámci systémových změn by bylo vhodné se tématem supervize pro pěstouny více zabývat, jelikož by měli být vnímáni jako odborníci v rámci týmu kolem ohroženého dítěte.

3.6 Zjišťování zpětné vazby

Obdobně jako u přípravy zájemce o NRP má mít pověřená osoba, dle standardů kvality pověřených osob, písemně stanovena pravidla pro zjišťování zpětné vazby od cílové skupiny i dalších spolupracujících subjektů (příloha č. 2 Vyhlášky).

Dle standardů kvality OSPOD pravidla pro zjišťování zpětné vazby stanovena být nemusí (příloha č. 1 Vyhlášky č. 473/2012 Sb.), což opět umožňuje dvojí přístup v rámci doprovázení pěstounů.

Další forma zpětné vazby je ukotvena v Zákoně § 47b, odst. 5, kde je uvedeno, že „o průběhu výkonu pěstounské péče zpracuje zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu nemá osoba pečující nebo osoba v evidenci trvalý pobyt, obecního úřadu, krajského úřadu nebo pověřená osoba jednou za 6 měsíců zprávu, kterou předá obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má osoba pečující nebo osoba v evidenci trvalý pobyt“. V této zprávě je nutné uvést, jaké vzdělávání osoba pečující nebo osoba v evidenci absolvovala (obsah i formu vzdělávání), jak je plněn plán následného vzdělávání těchto osob, případně, zda došlo k jeho aktualizaci na základě nových zjištění potřeb.

3.7 Závěrečná doporučení

Řešení situace osvojitelů

V současné praxi osvojitelé nejsou dle Zákona povinni se dále vzdělávat, a tudíž není ani jednoznačně určena odpovědnost za to, kdo by vzdělávání zajišťoval, přestože pečují o děti s velmi podobnými potřebami, jako mají děti v ostatních typech NRP. Je třeba zajistit možnost bezplatného vzdělávání osvojitelů v oblasti NRP, a také dostupnost odborné podpory pro osvojitely v oblasti řešení problémů s dětmi týkajících se NRP.

Sjednocení standardů v oblasti doprovázení

Vzhledem k tomu, že „doprovázení“ je realizováno jak pověřenými osobami, tak orgány SPOD, je třeba v oblasti dalšího vzdělávání sjednotit standardy kvality OSPOD a standardy kvality pověřených osob. V oblasti spolupráce plynoucí z Dohod o výkonu pěstounské péče by neměly být ve standardech rozdíly mezi pověřenými osobami a orgány SPOD. Pěstouni musí mít zaručenu stejnou kvalitu a nárok na stejné postupy bez ohledu na to, kdo je jejich doprovázejícím subjektem.

Střet rolí

Problematický je také samotný střet rolí orgánů SPOD v případech, kdy mají uzavírat Dohody o výkonu pěstounské péče dle § 47b Zákona. Tato oblast se netýká jen samotného následného vzdělávání zájemců o NRP, ale zasahuje do všech oblastí spojených s činnostmi vyplývajícími z Dohod o výkonu pěstounské péče. Pracovníci příslušného úřadu zde vystupují zároveň v roli orgánů SPOD i v roli doprovázejících pracovníků. Bylo by vhodné tuto oblast legislativně upravit tak, aby k tomuto střetu rolí nemohlo docházet. V současné situaci činí OSPOD dle Zákona opatření na ochranu dětí. Pracovník OSPOD je koordinátorem případu ohroženého dítěte, vyhodnocuje situaci dítěte, nastavuje IPOD, může např. ukládat dítěti v případě potřeby výchovná opatření, podává stanovisko k soudním jednáním apod., zatímco role doprovázejícího pracovníka by měla být především podpůrná. Pěstouni mohou doprovázejícím pracovníkům svěřit starosti a problémy, se kterými se v rámci NRP potýkají, a které by se ostýchali svěřit pracovníkům OSPOD (analogicky bychom mohli vnímat např. střet rolí, pokud by měl pracovník OSPOD zároveň pěstounům poskytovat psychologickou nebo terapeutickou péči). Role pracovníka OSPOD a pracovníka doprovázející organizace by měla být jednoznačně oddělena, aby mohlo dojít k naplnění smyslu doprovázení pěstounů.

Přenos informací

Pro vyhodnocení kompetencí pěstounů ve vztahu k NRP před nastavením plánu vzdělávání je nutné, aby doprovázející organizace měla k dispozici závěrečnou zprávu z přípravy a mohla tak navázat na zjištěné kompetence a případné potřeby náhradních rodičů. Tato nutnost vyvstává o to více právě v souvislosti s doprovázením zájemců o NRP v období mezi absolvováním přípravy a svěžením dítěte do péče. Pro pěstouny/zájemce by tímto odpadlo opakování procesu zjišťování těchto informací doprovázejícím pracovníkem, který je potřebuje pro nastavení vzdělávacího plánu.

Úprava postavení příbuzenských pěstounů

Ohledně povinnosti pěstounů vzdělávat se, je třeba zvážit možnosti vymahatelnosti této povinnosti a v souvislosti s tím, možnou legislativní úpravu. Jako stěžejní se jeví oddělení pěstounů příbuzenských a nepříbuzenských v rámci povinného vzdělání, jeho nastavení, témat a kontroly plnění. V souvislosti s tím i rozlišení výše odměny pěstouna u příbuzenské a nepříbuzenské pěstounské péče. Pokud u příbuzenské pěstounské péče budeme vnímat jako primární fakt, že dítě v první řadě zůstává ve své biologické rodině a pěstoun je biologickým příbuzným dítěte, je otázkou, nakolik vyžadovat plnění stejných povinností, jako u zprostředkované pěstounské péče, kde očekáváme roli pěstouna jako odborníka v rámci týmu kolem ohroženého dítěte.

Minimální standardy NRP

Primárně je povinnost vzdělávání motivována potřebou zvyšovat kvalitu poskytované péče dítěti svěženému do PP. Hlavním hlediskem je tedy zájem dítěte a naplňování jeho vývojových potřeb. Tímto směrem je nutno celý systém podpory a vzdělávání orientovat. Vzdělávací potřeby by proto měly přímo vycházet z potřeb dítěte a pěstounské rodiny ve vztahu k dítěti. Ke zvýšení kvality vzdělávacího procesu by nepochybně přispělo zavedení kvalitativních prvků (standardů) do celé oblasti náhradní rodinné péče. Pravidelné vyhodnocování péče o dítě by přispělo k jednodušší definici vzdělávacích potřeb pěstounů a cest k jejich naplnění.⁶²

---

⁶² INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o náhradní rodinnou péči a jejich následného vzdělávání [online], [Cit. 7. 2. 2019], s. 135 Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analýza-kvality-priprav-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-a-jejich-nasledneho-vzdelavani>.

Seznam zkratk

A	adopce, osvojení
IPOD	individuální plán ochrany dítěte
IPŘ	Institut projektového řízení
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NRP	náhradní rodinná péče
KÚ	krajský úřad
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
OÚ ORP	obecní úřad obce s rozšířenou působností
SPOD	sociálně-právní ochrana dětí
OP	odborné posuzování, odborné posouzení
PP	pěstounská péče
PPD	pěstoun na přechodnou dobu
PPPD	pěstounská péče na přechodnou dobu
ZSPOD, Zákon	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Použité zdroje

ČERNÁ, Ria a SVOBODA, David, 2011. Metodika přípravy k pěstounství. Pardubice: Amalthea o. s.

HUGHES, Daniel, 2009. Attachment focused parenting: Effectivestrategies to care for children. New York: WW Norton & Co.

INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza kvality příprav žadatelů o náhradní rodinnou péči a jejich následného vzdělávání [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analyza-kvality-priprav-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-a-jejich-nasledneho-vzdelavani>

INSTITUT PROJEKTOVÉHO ŘÍZENÍ, 2017. Analýza stávajícího systému posuzování žadatelů o náhradní rodinnou péči v ČR [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/analyza-stavajiciho-systemu-posuzovani-zadatelu-o-nahradni-rodinnou-peci-v-cr>

KONEČNÁ, Hana a KOUBOVÁ, Lucie, 2010. Monitoring příprav na náhradní rodinnou péči v České republice: popis současného stavu. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o.s.

MERTOVÁ, Johana a SVOBODOVÁ, Alena, 2015. Odborná příprava PRIDE pro náhradní rodiče. Příprava dětí – příručka pro lektora. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009. *Metodické doporučení MPSV č. 2/2009 k vyhodnocování situace dětí v obtížné sociální situaci*. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7266/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-2.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009. Metodické doporučení MPSV č. 7/2009 k odbornému posuzování žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7271/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-7.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. Informace o postupech spojených s umístováním dětí do PPPD [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. Informace k dohodám o výkonu pěstounské péče a správním rozhodnutím upravujícím práva a povinnosti podle § 47a odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/15306/informace_dohody.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. *Průvodce k vyhodnocení situace dítěte*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14509/komentar.pdf>

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014. Instrukce náměstkyně ministryně pro ochranu práv dětí a sociální začleňování č. 14/2014 [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/19830/Ins_14_2014.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014. Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/19081/manual_PO.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty [online]. [Cit. 24. 9. 2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/29715/Umluva_o_pravech_ditete.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017. Pravidla pro lektory PRIDE [online]. [Cit. 7. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Pravidla-pro-lektory---final.pdf>

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Instrukce náměstkyně pro řízení sekce sociální politiky č. 8/2019.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Manuál postupů při odborného posuzování zájemců o náhradní rodinnou péči. Dostupné z: www.pravonadetstvi.cz.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Manuál postupů pro zprostředkování náhradní rodinné péče. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/stahnout-soubor/manual-postupu-pro-zprostredkovani-nrap4final1>

Právo na dětství – Národní strategie ochrany práv dítěte [online]. [Cit. 24. 9. 2018]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>

PURVIS, Karyn B, 2013. Dítě v nové rodině. Praha: Grada.

SILBERMAN, Mel, 1997. 101 metod pro aktivní výcvik a vyučování. Praha: Portál.

VLČKOVÁ, Helena a kol., 2015. Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou. Říčany: Rozum a cit, z. s.

Vyhláška č. 473 / 2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

